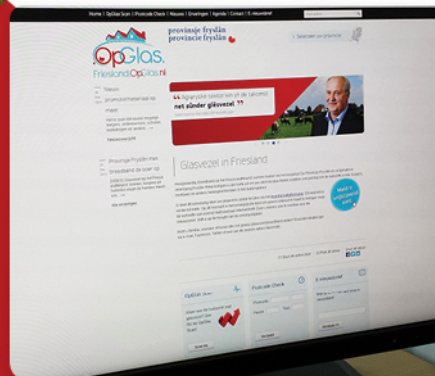

Een Breedbandloket voor Fryslân

Inventarisatie van taken en activiteiten en advies ten aanzien van de organisatie

Drs. Chris J. Jellema

Coöperatieve Vereniging Fryslân Ring

16 april 2014

Dit adviesrapport is opgesteld door de Coöperatieve Vereniging Fryslân Ring UA in opdracht van de Provinsje Fryslân. Met de publicatie van deze eindversie d.d. 16 april 2014 komt de inhoud van eerder uitgekomen concept- en/of deelviesies van het rapport te vervallen.

Inhoud

Managementsamenvatting	6
Inleiding	14
Leeswijzer	15
1. Doelstelling Breedbandloket	16
1.1 Inleiding	16
1.2 Hoofddoelen	16
1.3 Moties van statenfracties	17
1.4 Breedbandloket in vogelvlucht	18
2. Introductie taken	19
3. Aanjagen en begeleiden van initiatieven (Taak I)	20
3.1 Inleiding	20
3.2 Doelgroepen en taakdoelstelling	20
3.3 Aanjagen	21
3.3.1 Bewustmaking individuele belanghebbenden	21
3.3.2 Samenwerking met belangrijke beïnvloeders	21
3.4 Begeleiden lokale projecten tot en met fondsaanvraag	22
3.4.1 Voorbereiding	23
3.4.2 Ondersteunen behoefte inventarisatie	23
3.4.3 Technical engineering	23
3.4.4 Ondersteunen vraagbundeling	24
3.4.5 Financial engineering	24
3.4.6 Advies organisatiemodel	25
3.4.7 Begeleiden fondsaanvraag	25
3.5 Begeleiden lokale projecten na gehonoreerde fondsaanvraag	26
3.5.1 Ondersteunen voorbereiding	26
3.5.2 Ondersteunen realisatie	27
3.5.3 Ondersteunen opzetten exploitatie	27
3.6 Ondersteunen groepen belanghebbenden bij initiatieven	28
3.6.1 Problematiek basisscholen	28
3.7 Acties en middelen	29

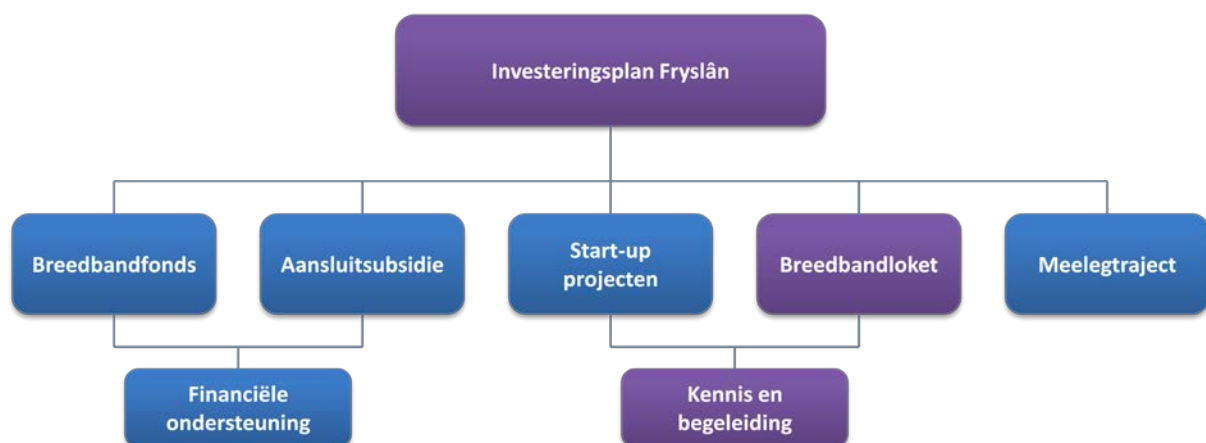
4.	Vastleggen en delen van kennis (Taak II)	31
4.1	Inleiding	31
4.2	Doelgroepen en taakdoelstelling	31
4.3	Vastleggen van kennis	32
4.3.1	Best practices	32
4.3.2	Standaardisering	33
4.3.3	Regelgeving en procedures	33
4.4	Delen van kennis	33
4.4.1	Telefonische servicedesk	34
4.4.2	Website	34
4.4.3	Online forum	34
4.4.4	Netwerk van ambassadeurs	35
4.4.5	Rapportage en nieuwsvoorziening	35
4.5	Acties en middelen	36
5.	Strategische afstemming (Taak III)	37
5.1	Inleiding	37
5.2	Doelgroepen en taakdoelstelling	37
5.3	Afstemming met Breedbandfonds	38
5.4	Afstemming met externe stakeholders	38
5.5	Acties en middelen	38
6.	Civieltechnische afstemming (Taak IV)	39
6.2	Doelgroepen en taakdoelstelling	39
6.3	Afstemming met gemeenten	40
6.3.1	Proactiviteit en efficiëntie ten behoeve van aanleg	40
6.3.2	Advies en bewaking met betrekking tot PoP-locaties	41
6.3.3	Efficiëntie ten aanzien van toestemming, vergunningen en leges	41
6.4	Afstemming met grondroerders	42
6.4.1	Onafhankelijke regisseursrol bij slimme meelegtrajecten	43
6.4.2	Richtlijnen voor uniformiteit en kwaliteit	43
6.5	Acties en middelen	44
7.	Bijdrage leveren aan social return on investment (Taak V)	45
7.2	Kader voor social return	47
7.3	Implementatie van social return	49

7.4	Acties en middelen	50
8.	Organisatie en governance.....	51
8.1	Inleiding	51
8.2	Afstand tot de Provincie	51
8.3	Organisatievorm	55
8.4	Good governance	56
8.5	Analyse van de opties.....	58
8.6	Advies inzake organisatievorm en governancestructuur	60
8.7	Advies inzake opzetten organisatie.....	61
9.	Meerjarenprogramma en kostenraming.....	62
9.1	Inleiding	62
9.2	Projectperiode.....	62
9.3	Aandeel van de afzonderlijke taken	62
9.4	Zwaartepunt meerjarenprogramma	66
9.5	Pieken in overige taken	66
9.6	Aandeel over de jaren	66
10.	Besluitvorming en implementatie	68
10.1	Samenvatting.....	68
10.2	Advies en aanbeveling.....	68
10.3	Te nemen besluiten.....	69
10.4	Startdatum en doorlooptijd	69
	Geraadpleegde bronnen	70
	Bijlagen	71

Managementsamenvatting

Op 27 november 2013 hebben Provinciale Staten van Fryslân ingestemd met een investeringsvoorstel ter ondersteuning en bespoediging van de uitrol in de zogeheten 'witte gebieden' in de provincie. In dit *Ynvestearingsplan foar superfluch ynternet yn Fryslân* zijn een vijftal instrumenten opgenomen, namelijk een Breedbandfonds, aansluitsubsidies, start-up projecten, een Breedbandloket en een meelegtraject.

In dit rapport wordt het Breedbandloket als een van de vijf elementen van dit instrumentarium uitgewerkt. De ervaring opgedaan in de start-up projecten, wat samen met het Breedbandloket zorgdraagt voor het aspect van *kennis en begeleiding*, heeft geleid tot het opstellen van een standaard stapsgewijze aanpak binnen één van de hoofdtaken van Breedbandloket, te weten het *aanjagen en begeleiden van initiatieven*.

Doelstellingen Breedbandloket

Het Breedbandloket beoogt over de periode van 2015-2017 de volgende doelstellingen te realiseren:

- Het (initiëren en) begeleiden van 24 lokale initiatieven (vraagbundelingsprojecten, bij voorkeur evenredig verdeeld over de Friese gemeenten) tot een succesvolle fondsaanvraag of, als daartoe behoefte is binnen het project, tot en met ondersteuning in de fase van realisatie en exploitatie van het netwerk.
- Het invulling geven aan een centraal informatie- en aanspreekpunt voor alle belanghebbenden in Fryslân.
- Het middels social return on investment bijdragen aan werkgelegenheid en/of stimuleren van de economische ontwikkeling in de provincie.

Taken Breedbandloket

Voor het Breedbandloket zijn vijf taken gedefinieerd, waarvan de beide eerste als hoofdtaken worden aangemerkt: I. Aanjagen en begeleiden van initiatieven, II. Vastleggen en delen van kennis, III. Strategische afstemming, IV. Civieltechnische afstemming, en V. Bijdrage leveren aan social return on investment.

Taak I: Aanjagen en begeleiden van initiatieven

Uitgangspunt voor deze taak is dat een positieve houding ten aanzien van het als plaatselijke gemeenschap in gezamenlijkheid realiseren van hoogwaardig breedband, plus een goede begeleiding van de hieruit voortkomende lokale initiatieven, voorwaarden tot slagen zijn voor vraagbundelingsprojecten.

Aanjagen

Het aanjagen van collectieve behoefte leidt tot het ontstaan van (plaatselijke) initiatieven die voor ondersteuning en begeleiding bij het Breedbandloket terecht kunnen. In het kader van dit aanjagen worden de volgende twee activiteiten ontplooid:

- 1) Bewustmaking van individuele belanghebbenden;
- 2) Samenwerking met belangrijke beïnvloeders.

Begeleiden lokale projecten tot en met fondsaanvraag

Van burgerinitiatief tot ondernemers op een bedrijventerrein of een gemeentebestuur dat hoogwaardig breedband in witte gebieden wil realiseren, biedt het Breedbandloket begeleiding van alle hiertoe benodigde activiteiten:

- 1) Voorbereiding;
- 2) Ondersteunen behoefte inventarisatie;
- 3) Technical engineering;
- 4) Ondersteunen vraagbundeling;
- 5) Financial engineering;
- 6) Advies organisatiemodel;
- 7) Begeleiden fondsaanvraag.

Begeleiden lokale projecten na gehonoreerde fondsaanvraag

Uit de ervaring met de start-up projecten is gebleken dat lokale initiatieven in de praktijk ook behoefte hebben aan begeleiding ná een gehonoreerde fondsaanvraag. Door het Breedbandloket tevens de realisatie en het opzetten van de exploitatie van het lokale netwerk te laten ondersteunen, kunnen efficiëntie bij aanleg, uniformiteit, kwaliteit en bovenal commerciële openheid van de netwerken worden bewaakt middels de volgende activiteiten:

- 1) Ondersteunen voorbereiding;
- 2) Ondersteunen realisatie;
- 3) Ondersteunen opzetten exploitatie.

Ondersteunen groepen belanghebbende bij initiatieven

Naast lokale groepen burgers en/of bedrijven met een gezamenlijke wens om hoogwaardig breedband te realiseren in een dorp of op een bedrijventerrein, zijn er groepen belanghebbenden waarvan de vertegenwoordigers zich geografisch in een minder geconcentreerd gebied bevinden. De problematiek van twee van deze groepen, de Friese boeren en de basisscholen, is vorig jaar verkend middels een tweetal doelgroepenonderzoeken waarvan de bevindingen tegelijk met de nota *Ynvestearingsplan foar superfluch ynternet yn Fryslân* aan Provinciale Staten zijn voorgelegd.¹ In het kader van de verkenning ten behoeve van het vaststellen van de taken voor het Breedbandloket is aanvullend onderzoek uitgevoerd onder de basisscholen in zowel wit als grijs en zwart gebied. De resultaten van dit onderzoek, alsmede de concrete acties op basis hiervan voor het Breedbandloket zullen met een brief voor behandeling tijdens de vergadering van de Statencommissie van 14 mei a.s. worden aangeboden.

---

¹ Hoogwaardig breedband en de agrarische sector in Fryslân (Fryslân Ring, augustus 2013) en Hoogwaardig breedband en de basisscholen in Fryslân (Fryslân Ring, juli 2013)

Taak II: Vastleggen en delen van kennis

Het Breedbandloket draagt zorg voor voorlichting over het realiseren van hoogwaardig breedband. Waar de vorige taak van start ging bij de individuele geïnteresseerde, richten de activiteiten binnen de tweede taak zich primair op vertegenwoordigers van lokale of gemeentelijke initiatieven en andere groepen belanghebbenden.

Vastleggen van kennis

Het Breedbandloket biedt één centraal aanspreekpunt en een verzamelpunt van kennis voor belanghebbenden bij de realisatie van hoogwaardig breedband in Fryslân. Het gaat daarbij om activiteiten met betrekking tot:

- 1) Best practices;
- 2) Standaardisering;
- 3) Regelgeving en procedures.

Delen van kennis

Sinds de start-up projecten wordt uit ieder initiatief en project weer nieuwe lering getrokken. Relevante kennis wordt niet alleen vastgelegd maar ook beschikbaar gesteld aan belanghebbenden. Plaatselijk betrokkenen zelf zijn ook een bron van informatie, die ze vaak graag willen delen met deelnemers in andere projecten. Het Breedbandloket draagt zorg voor het delen van kennis door middel van de volgende activiteiten:

- 1) Telefonische servicedesk;
- 2) Website;
- 3) Online forum;
- 4) Netwerk van ambassadeurs;
- 5) Rapportage en nieuwsvoorziening.

Taak III: Strategische afstemming

Het Breedbandloket en het Breedbandfonds zijn onderdeel van een instrumentarium binnen het investeringsplan voor de realisatie van hoogwaardig breedband in de witte gebieden. Naast een operationele afstemming ten behoeve van fondsaanvragen is een strategische afstemming met het Breedbandfonds eveneens onderdeel van deze belangrijke ondersteunende taak van het Breedbandloket. Ook elders in Nederland wordt op provinciaal niveau gewerkt aan het ontwikkelen van mogelijkheden tot aansluiten van de witte gebieden. Tevens moet het Breedbandloket alert zijn op zaken als (veranderende) regelgeving, kansen en mogelijkheden vanuit Den Haag of Brussel. De activiteiten met het oog op deze strategische afstemming betreffen derhalve:

- 1) Afstemming met het Breedbandfonds;
- 2) Afstemming met externe stakeholders.

Taak IV: Civieltechnische afstemming

Deze tweede ondersteunende taak sluit nauw aan bij het bieden van de informatiefunctie, procesondersteuning en efficiëntie, en richt zich specifiek op het sturen op en bewaken van een goede afstemming tussen partijen die graafwerk verrichten en de eigenaar van grond in de openbare ruimte.

Afstemming met gemeenten

De afstemming met gemeenten heeft als doel om optimaal gebruik te maken de mogelijkheid tot 'slim meeleggen' bij gemeentelijke werken, advies te geven ten aanzien van plaats en capaciteit van verdeelpunten – zogeheten PoP-locaties – in het netwerk en het bevorderen van een vlotte doorloop van onder meer het toekennen van vergunningen. De activiteiten van het Breedbandloket in dit kader richten zich op:

- 1) Proactiviteit en efficiëntie ten behoeve van aanleg;
- 2) Advies en bewaking met betrekking tot PoP-locaties;
- 3) Efficiëntie ten aanzien van toestemming, vergunningen en leges.

Afstemming met grondroerders

Netwerkbeheerders en grondroerders erkennen dat voor een efficiënte uitvoering een regisseur nodig is en dat de opbrengst van goede regie uiteindelijk groter is dan het tijdelijke eigenbelang. Een goede regisseur komt de effectiviteit van samenwerken ten goede en daar zijn zowel netwerkbeheerders als grondroerders bij gebaat. De afstemming van werkzaamheden voorkomt onnodige

kosten. Voorwaarde is wel dat de regisseur *onafhankelijk* is. De activiteiten van het Breedbandloket in het kader van dit onderdeel van deze taak betreffen:

- 1) Onafhankelijke regisseursrol bij slimme meelegtrajecten;
- 2) Richtlijnen voor uniformiteit en kwaliteit.

Taak V: Bijdrage leveren aan social return on investment

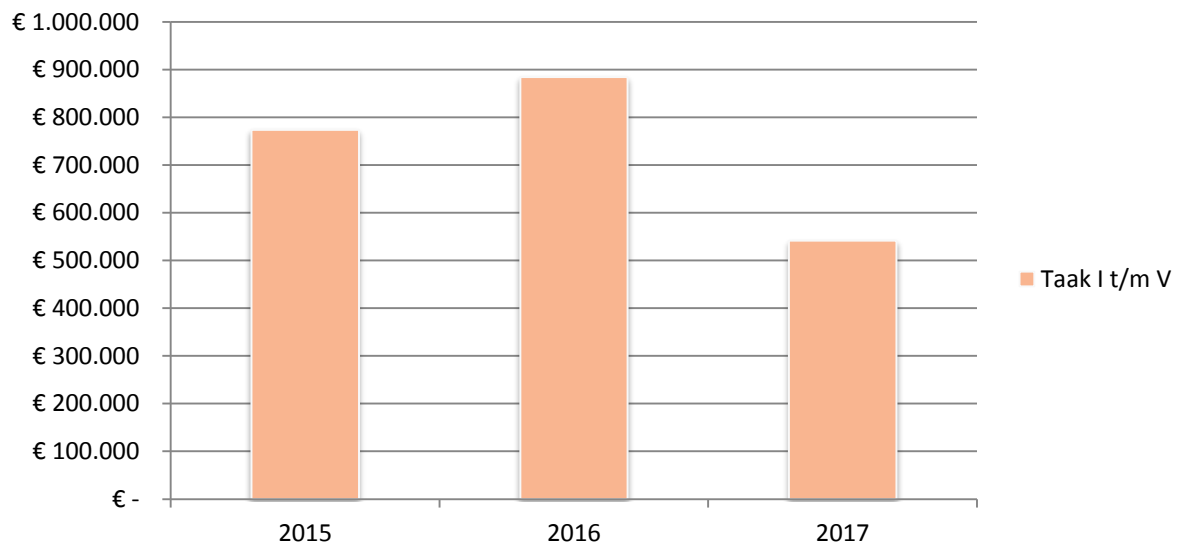
Aan het op een 'next generation access network' aansluiten van alle witte adressen in Fryslân is behalve een aanzienlijke investering in geld ook een flinke hoeveelheid werk(gelegenheid) verbonden. Verscheidene fracties in Provinciale Staten hebben de wens uitgesproken om het aspect van social return on investment (SROI) mee te nemen in de planvorming rond het Breedbandloket.

Op basis van de verrichte verdieping in het onderwerp moet worden geconcludeerd dat er helaas geen kant-en-klaar model voor SROI is dat onverkort toegepast kan worden op het onderwerp van het investeringsplan. Omdat het thema SROI binnen de Provinsje Fryslân op meerdere beleidsterreinen speelt, wordt op dit moment voorbereiding getroffen voor het opstellen van inkoop- en aanbestedingsbeleid ten aanzien van social return. Voorts is in maart dit jaar besloten tot oprichting van een denktank waarin de verschillende belanghebbenden hun kennis en ideeën zullen inbrengen om tot werkbare voorstellen voor SROI te komen. Het advies is om als Breedbandloket bij deze 'SROI-denktank' aan te sluiten. Op basis van de resultaten van de SROI-denktank kan vervolgens invulling worden gegeven aan de volgende activiteiten door het Breedbandloket:

- 1) Definiëren kader voor SROI;
- 2) Begeleiden en bewaken van SROI.

Meerjarenprogramma en kostenraming

De beoogde periode van activiteit voor het Breedbandloket is van 2015-2017. Daarmee biedt het Breedbandloket een aanjagende en ondersteunende functie voor fondsaanvragen in de eerste drie jaar van het langer doorlopende programma van het Breedbandfonds. Bij de door Provinciale Staten op 27 november 2013 vastgestelde financiële reservering van € 2.000.000 voor het Breedbandloket ligt de nadruk op het eerste en – nog sterker – op het tweede jaar.

2015: € 774.000 | 2016: € 884.500 | 2017: € 541.500

Over de periode van 2015-2017 staan de beide hoofdtaken I en II tezamen voor iets meer dan 80% van het totaal gereserveerde bedrag. Ten aanzien van de te aanbevelen uitvoeringsorganisatie is het advies om aanvullend € 200.000 te reserveren voor projectmanagement gedurende drie jaar. Dit laatste wordt nader toegelicht in hoofdstuk (8.6 en) 8.7.

Taak I	Aanjagen en begeleiden van initiatieven	65,0%	€ 1.300.000
Taak II	Vastleggen en delen van kennis	16,5%	€ 330.000
Taak III	Strategische afstemming	5,0%	€ 100.000
Taak IV	Civieltechnische afstemming	8,5%	€ 170.000
Taak V	Bijdrage leveren aan social return on investment	5,0%	€ 100.000
			€ 2.000.000
	Projectmanagement		€ 200.000
	Totaal geraamde kosten Breedbandloket		€ 2.200.000

Advies inzake organisatie en governancestructuur

Samenvattend luidt het advies in hoofdstuk 8.6 om de organisatie van het Breedbandloket vorm te geven als een driejarig project wat *gestuurd* en *beheerst* wordt door een vaste stuurgroep, waarin een projectleider vanuit de Provinsje Fryslân zitting neemt, evenals een projectmanager die verantwoordelijk is voor de aansturing van de beide hoofdtaken I en II en de ondersteunende taak III. Als voorzitter van een werkgroep waarin ook de taken IV en V vertegenwoordigd zijn, is de project-

manager de vertegenwoordiger van de projectorganisatie in de stuurgroep van het Breedbandloket. In deze Publiek-Private Samenwerking (PPS) legt de stuurgroep *verantwoording* af aan het college van Gedeputeerde Staten, dat hiermee *toezicht* houdt op de prestaties en ontwikkelingen van het Breedbandloket en op zijn beurt *verantwoording* kan afleggen aan Provinciale Staten. Op pagina 60 wordt dit toegelicht in een organogram.

Advies inzake opzetten van de organisatie

Voor het opzetten en invulling geven aan de Breedbandloket projectorganisatie luidt de aanbeveling in hoofdstuk 8.7 om het Breedbandloket als geheel (vijf taken en het projectmanagement) ter aanbesteding aan te bieden in de markt. De belangrijkste reden om te kiezen voor aanbesteding als geheel ligt met name in de nauwe relatie tussen activiteiten binnen de verschillende taken. Tegelijk wordt echter onderkend dat het Breedbandloket een breed pakket taken heeft, waar menig activiteit bijzondere kennis en/of vaardigheden vereist. Aanvullend op de aanbeveling tot aanbesteding in de markt van het Breedbandloket als geheel is het voorstel om inschrijvende partijen de mogelijkheid te bieden om ten aanzien van deelfuncties samenwerkingsverbanden aan te gaan met andere partijen.

Besluitvorming

Teneinde het opstellen en in de markt aanbesteden van een opdracht tot het opzetten en uitvoeren van het Breedbandloket met zijn vijf taken wordt Provinciale Staten verzocht om in te stemmen met het in dit rapport opgenomen advies ten aanzien van:

- 1) Het aanbesteden van de opdracht van het Breedbandloket als geheel in de markt;
- 2) De voorgestelde budgetverdeling over en de inhoudelijke invulling van de vijf taken van het Breedbandloket;
- 3) De voorgestelde organisatie- en governancestructuur van het Breedbandloket, inclusief de reservering voor projectmanagement.

Startdatum en doorlooptijd

Bij een positief besluit ten aanzien van bovenstaande door Provinciale Staten op 18 juni 2014 zal aansluitend worden gestart met het opstellen van een aanbestedingsbestek, zodat de aanbesteding zo spoedig mogelijk (in de maand juli) ter inschrijving kan worden aangeboden en de selectie van aannemer(s) in het najaar kan worden afgerond en de opdracht kan worden verstrekt. Daarbij is het streven om het Breedbandloket per 1 januari 2015 volledig operationeel te hebben.

Inleiding

In de maatschappij van de eenentwintigste eeuw vormen de ontwikkeling van 'next generation access networks' en aansluiting hierop middels hoogwaardige breedbandverbindingen essentiële voorwaarden voor economische groei, werkgelegenheid en een hogere welvaart.

Voor ongeveer 33.000 adressen in de provincie Fryslân geldt dat de beschikbare internetvoorziening niet als hoogwaardig breedband kan worden aangemerkt. Voor deze huishoudens, bedrijven, scholen en andere instellingen vormt de maximaal mogelijke bandbreedte van internettoegang op het adres vaak nu al een knelpunt, of valt te verwachten dat dit in de nabije toekomst het geval zal zijn. Het gaat concreet om delen van het Friese platteland waar voor marktpartijen de investering voor het aanleggen van breedbandinfrastructuur onrendabel is en zij hiertoe dus geen initiatief nemen.

Op 27 november 2013 hebben Provinciale Staten ingestemd met het *Ynvestearingsplan foar superfluch ynternet yn Fryslân*² ter ondersteuning en bespoediging van de uitrol van hoogwaardig breedband in de zogeheten 'witte gebieden' in de provincie. Onderdeel daarvan is het uitwerken van instrumentarium, waarvan het Breedbandloket deel uitmaakt. Dit rapport bevat een nadere uitwerking ten behoeve van dit Breedbandloket op grond van de kaders die zijn geformuleerd in het voorgenoemde investeringsvoorstel en heeft ten doel:

- 1) Het verder uitwerken van de taken van het Breedbandloket door middel van een inventarisatie van te ontplooiën activiteiten en een voorstel te doen voor toewijzing van budget naar de taken.
- 2) Het verkennen van de mogelijkheden om invulling te geven aan de organisatie van het Breedbandloket en te adviseren over waar deze onder te brengen.
- 3) Het bieden van een kader voor het opstellen van een opdrachtformulering voor de te vormen Breedbandloket organisatie.

---

² Dialogic m.m.v. anderen, september 2013

Leeswijzer

Na het beschrijven van de doelstelling (hfdst. 1) en de introductie van de vijf taken van het Breedbandloket (hfdst. 2) worden de taken per hoofdstuk (3 t/m 7) uitgewerkt. Daarbij worden, zover van toepassing, de verschillende verantwoordelijkheden binnen de betreffende taak separaat toegelicht in paragrafen, met daaronder in subparagrafen een uitwerking op hoofdlijnen van de hieraan verbonden activiteiten:

3. Taak Breedbandloket

3.1. Inleiding

3.2. Doelgroepen en taakdoelstelling

3.3. Eerste verantwoordelijkheid binnen taak

3.3.1. Activiteit 1

3.3.2. Activiteit 2

3.4. Tweede verantwoordelijkheid binnen taak

3.4.1. Activiteit 1

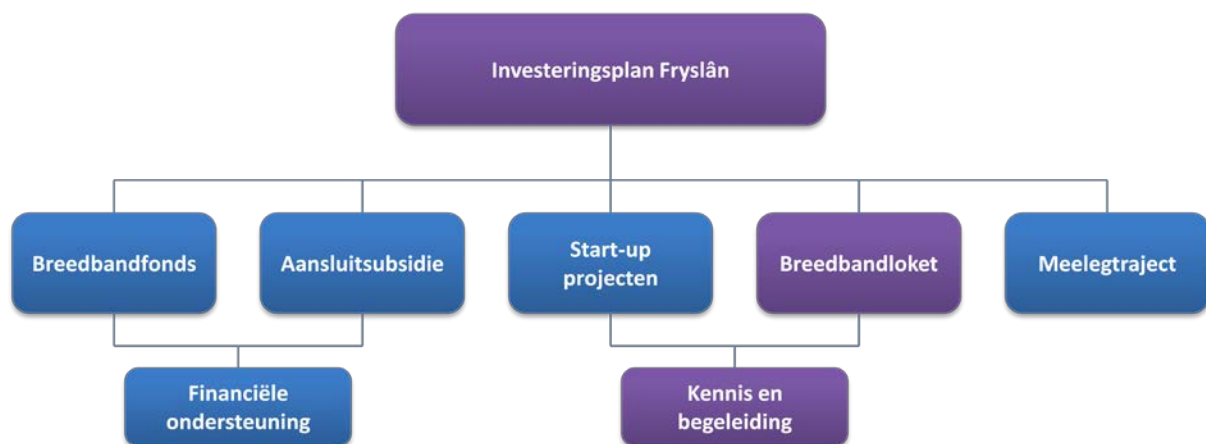
3.4.2. Etc.

Ieder hoofdstuk met de beschrijving van een taak wordt afgesloten met een overzicht van te ontwikkelen acties en benodigde middelen, en een kostenraming van de betreffende taak voor de periode 2015-2017. Na de beschrijving van de taken komen achtereenvolgens het advies ten aanzien van de de organisatie en governancestructuur (hfdst. 8) van het Breedbandloket; de opbouw van het meerjarenprogramma en de hiermee gemoeide kostenraming (hfdst. 9); en tot besluit de vervolgstappen met betrekking tot besluitvorming en implementatie (hfdst. 10) aan de orde.

1. Doelstelling Breedbandloket

1.1 Inleiding

Met het opzetten van een Breedbandloket wil de Provinsje Fryslân de uitrol van hoogwaardig breedband in de witte gebieden op het Friese platteland op praktische wijze ondersteunen. Het Breedbandloket en het Breedbandfonds vormen onderdeel van een integraal instrumentarium, waarin beide elkaar versterken. Met name bij het initiëren en het voorbereiden van fondsaanvragen is een belangrijke verantwoordelijkheid weggelegd voor het Breedbandloket.

1.2 Hoofddoelen

Voor het Breedbandloket kunnen de volgende hoofddoelen worden onderscheiden, waarbij als tijdsplan een periode van drie jaar (2015-2017) wordt aangehouden:

- A. Het (initiëren en) begeleiden van 24 lokale initiatieven (vraagbundelingsprojecten, bij voorkeur evenredig verdeeld over de Friese gemeenten) tot een succesvolle fondsaanvraag of, als daartoe behoefte is binnen het project, tot en met ondersteuning in de fase van realisatie en exploitatie van het netwerk.succesvol eind.
- B. Het invulling geven aan een centraal informatie- en aanspreekpunt voor alle belanghebbenden in Fryslân.
- C. Het middels social return on investment bijdragen aan werkgelegenheid en/of stimuleren van de economische ontwikkeling in de provincie.

1.3 Moties van statenfracties

Het Breedbandloket geeft invulling aan deze hoofddoelen middels een vijftal beoogde taken uit het investeringsplan³ waarmee Provinciale Staten op 27 november 2013 hebben ingestemd. Deze taken worden in de volgende hoofdstukken toegelicht. Bij de verkenning ten behoeve van de uitwerking van de taken zijn de naar aanleiding van het investeringsplan ingediende moties nadrukkelijk meegenomen. Het betreft de aangenomen moties die zijn ingediend door respectievelijk:

- 1) De statenfractie van FNP (motie nr. 01, n.a.v. agendapunt 1B): *Alle romte te jaan oan lokale inisjativen fan ûnderen op (tink oan koöperaasjes) om harren businesscase rûn te krijen en sa te kommen ta akseptabele tariven foar de einferbrûkers.*
- 2) De gezamenlijke statenfracties van CDA, D66 en de PVV (motie nr. 02, n.a.v. agendapunt 1B): *Bij de werkzaamheden die nodig zijn voor de aanleg van snel internet in Fryslân de werkloosheid in Fryslân tegen te gaan met behulp van 'social return on investment'. Bij het afsluiten van contracten zoveel mogelijk rekening te houden met dit doel.*
- 3) De statenfractie van ChristenUnie (motie nr. 03, n.a.v. agendapunt 1B): *Te komen met een voorstel voor monitoring van de effecten van de inzet van Social Return.*
- 4) De statenfractie van SP (motie nr. 11, n.a.v. agendapunt 1B): *In de loop van 2014 te komen met een rapportage over gebieden waar geen initiatieven van de grond komen en hiervoor een oplossingsvoorstel te doen.*

Ten aanzien van deze moties is door Gedeputeerde Staten de volgende toezegging gedaan:

Nummer 771

It kolleezje siket kontakt mei de yntsjinners fan moasje 3 (ChristenUnie) oer de ûnderfining mei social return on investment yn in breder ramt. Takom jier sil it kolleeje PS der fierder oer ynformearje.

De moties zijn als bijlagen van dit rapport opgenomen en de daarin genoemde thematiek komt met name aan de orde in de volgende hoofdstukken:

- Motie nr. 01: hoofdstuk 3 (Taak I – Aanjagen en begeleiden van initiatieven)
hoofdstuk 6 (Taak IV – Civieltechnische afstemming)
- Motie nr. 02: hoofdstuk 7 (Taak V – Bijdrage leveren aan social return on investment)
- Motie nr. 03: hoofdstuk 7 (Taak V) – Bijdrage leveren aan social return on investment)
- Motie nr. 11: hoofdstuk 3 (Taak I – Aanjagen en begeleiden van initiatieven)

---

³ Ynvestearingsplan foar superfluch ynternet yn Fryslân (Dialogic m.m.v. anderen, september 2013)

1.4 Breedbandloket in vogelvlucht

In vogelvlucht resulteert het nastreven van de aan het begin van dit hoofdstuk genoemde hoofdoelen de volgende verantwoordelijkheden en acties op voor het Breedbandloket:

- Het bevorderen van de bekendheid met en kennis over hoogwaardig breedband bij alle betrokken doelgroepen in Fryslân en het besef dat de kans op een lokale uitrol afhankelijk is van een brede steun binnen de plaatselijke gemeenschap.
- Het bieden van één centraal aanspreekpunt voor de vragen van iedereen in Fryslân (van burger tot bedrijf) betreffende de aanleg van hoogwaardig breedband in de witte gebieden.
- Het verzamelen en indien nodig produceren en beschikbaar stellen van informatie ten aanzien van regelgeving, procedures, technische specificaties, serviceniveau-overeenkomsten, standaard contracten en andere relevante documentatie.
- Het (mede) initiëren en aanjagen van plaatselijke initiatieven, waarbij de samenwerking wordt gezocht met onder andere gemeenten en vertegenwoordigers van groepen belanghebbenden, zoals onderwijskoepels, LTO Noord, Doarpswurk, etc.
- Het begeleiden van deze initiatieven tot een goed eind. Dit kan zich uitstrekken tot het indienen van een fondsaanvraag maar eventueel ook verder, dus tot en met ondersteuning van realisatie en advies ten aanzien van de exploitatie van lokale netwerken.
- Afstemming met dienstenleveranciers voor het leveren van concurrerende diensten op de netwerken.
- Het verzorgen van de engineering van het lokale breedbandnetwerk op basis van de gebruikerswens vanuit het initiatief, functionele eisen en kostenefficiëntie.
- Het informeren van en afstemmen met gemeenten, grondroerders en marktpartijen.
- Het stimuleren van social return bij werkzaamheden benodigd voor de realisatie en oplevering van breedbandaansluitingen.
- Het bevorderen van kostenefficiëntie bij de werkzaamheden benodigd voor de aanleg van verbindingen en individuele aansluitingen, om bij te dragen aan een acceptabele tariefstelling voor aansluitingen in lokale projecten.
- Het informeren van en afstemmen met het Breedbandfonds, het Rijk en (provinciale) initiatieven elders in Nederland.

2. Introductie taken

De hoofddoelen van het Breedbandloket vinden hun weerslag in een vijftal taken, zoals benoemd in het op 27 november 2013 door Provinciale Staten van Fryslân bekrachtigde investeringsplan voor hoogwaardig breedband in Fryslân. Deze taken vormen het uitgangspunt voor de te ontwikkelen activiteiten en aan te wenden middelen door het Breedbandloket.

Hoofdtaken	I. Aanjagen en beleiden van initiatieven
	II. Vastleggen en delen van kennis
Belangrijke ondersteunende taken	III. Strategische afstemming
	IV. Civieltechnische afstemming
Duurzaam maatschappelijk rendement	V. Bijdrage leveren aan social return on investment

In de praktijk zullen afstemming en uitvoering van activiteiten bij de uitrol van hoogwaardig breedband zich niet altijd beperken tot het domein van één taak. Een voorbeeld hiervan is de uitvoering van het graafwerk in een te begeleiden plaatselijk project (taak I), waarbij zowel civieltechnische afstemming met verschillende betrokkenen (taak IV) als mogelijk ook het invulling geven aan social return (taak V) om de hoek komen kijken. Voor het Breedbandloket betekent dit dat het in een brede context kunnen plaatsen van afzonderlijke activiteiten van essentieel belang is om aan alle taken recht te doen.

De taken van het Breedbandloket worden nader beschreven in de volgende vijf hoofdstukken. Vervolgens zullen de uit de taken voortvloeiende activiteiten en aan te wenden middelen worden geconcretiseerd in de vorm van een voorstel voor een meerjarenprogramma, kostenraming en organisatie van het Breedbandloket.

3. Aanjagen en begeleiden van initiatieven (Taak I)

3.1 Inleiding

Op dit moment maken marktpartijen die breedbandnetwerken aanleggen een pas op de plaats bij het doen van investeringen hiertoe. Wordt er al geïnvesteerd dan is dit in het stedelijk gebied, waar de hogere dichtheid qua potentiële aansluitingen in een voor de leveranciers op korte termijn aantrekkelijker business case resulteert. In gebieden waar dit gegeven leidt tot het uitblijven van de aanleg van hoogwaardig breedband, nemen bedrijven en particulieren soms het initiatief om de mogelijkheden te verkennen. Onbekendheid met de markt, regelgeving en techniek maken dat dergelijke initiatieven echter zelden de stap van initiatief naar succesvol project kunnen maken.

3.2 Doelgroepen en taakdoelstelling

De taak 'Aanjagen en begeleiden van initiatieven' richt zich op de volgende doelgroepen:

- Individuele burgers, bedrijven en instellingen in Fryslân
- Lokale groepen belanghebbenden (burgers, bedrijven e.v.) in de aanloop naar vorming van een initiatief
- Beïnvloeders / indirecte belanghebbenden
- Reeds gevormde bewonersinitiatieven
- Lokale ondernemersverenigingen
- Gemeenten (colleges van b&w)

Doelstelling van de taak 'Aanjagen en begeleiden van initiatieven' is:

- Het bevorderen van de bekendheid met en kennis over hoogwaardig breedband bij toekomstige gebruikers en het besef dat de kans op een lokale uitrol afhankelijk is van een brede steun binnen de plaatselijke gemeenschap.
- Het ondersteunen van lokale of gemeentelijke initiatieven van begin tot een succesvol einde, waarbij de commerciële openheid, kwaliteit en standaardisering van het netwerk worden bewaakt.

3.3 Aanjagen

Binnen dit onderdeel van de taak 'Aanjagen en begeleiden van initiatieven' vallen de volgende activiteiten:

- Bewustmaking individuele belanghebbenden
- Samenwerking met belangrijke beïnvloeders

Voorbeelden van te ondernemen acties en/of te ontwikkelen middelen: publiciteitscampagne, website met algemene informatie en mogelijkheid tot aanmelden, netwerkbijeenkomsten met onder meer LTO Noord, VNO-NCW en MKB Noord, Samen Deskundiger Fryslân en stichting Doarpswurk, etc.

3.3.1 Bewustmaking individuele belanghebbenden

Naast een goede kennis van de voordelen van hoogwaardig breedband is een positieve houding ten aanzien van het als lokale gemeenschap in gezamenlijkheid realiseren van breedband een voorwaarde tot slagen, evenals de bereidheid om als individu hierin te investeren. Verrijking van bewustzijn, houding en gedrag maken dat de individuele wens zich bundelt tot een collectieve behoefte en daarmee tot het ontstaan van (plaatselijke) initiatieven die voor ondersteuning en begeleiding bij het Breedbandloket terecht kunnen.

3.3.2 Samenwerking met belangrijke beïnvloeders

Bij het informeren en bevorderen van een positieve houding ten aanzien van het realiseren van een collectief belang zoekt het Breedbandloket de samenwerking met *opinion leaders*, oftewel belangrijke beïnvloeders. Niet zelden zijn dit partijen die zelf belang hebben bij de aanleg van hoogwaardig breedband: van de basisschool in het dorp tot Plaatselijk Belang, de ondernemersvereniging of de gemeente. Maar ook voor beïnvloeders met een provinciebreed netwerk, zoals LTO Noord (agrari-sche sector), VNO-NCW en MKB Noord (bedrijfsleven), SD Fryslân (basisonderwijs) en stichting Doarpswurk (dorpshuizen en plaatselijke belangen) geldt dat zij niet meer overtuigd hoeven te worden van nut en noodzaak van toegang tot hoogwaardig breedband voor hun achterban.

3.4 Begeleiden lokale projecten tot en met fondsaanvraag

Bij de brede inventarisatie in het kader van de totstandkoming van het NGA investeringsplan voor Fryslân zijn vorig jaar verschillende initiatieven gesignaleerd. Om optimaal gebruik te maken van aanwezig enthousiasme en energie en het *momentum* niet verloren te laten gaan, is vanuit de Provincie Fryslân besloten om vooruitlopend op de totstandkoming van het Breedbandfonds en het Breedbandloket deze initiatieven te ondersteunen. Deze 'start-up projecten' hebben inzicht en ervaring opgeleverd die is vastgelegd in een projectketen die hieronder wordt toegelicht.

Het Breedbandloket kan lokale initiatieven begeleiden in deze keten: van voorlichting, een platform om de zaak breed onder de aandacht te brengen van de plaatselijke gemeenschap en de vraag te bundelen tot het faciliteren van publiciteitsmateriaal; de inbreng van kennis van techniek en bekendheid met marktpartijen; het doorrekenen van de totale aansluitkosten ten behoeve van de business case en de daarbij behorende engineering; het doen van een uitvraag in de markt en advisering ten aanzien van financiering en het te kiezen model, bijvoorbeeld een financierings- of netwerkcoöperatie.

In de start-up projecten is ervaring op gedaan met lokale behoeftebundeling in zowel dorpen als op bedrijventerreinen. Om tot een goede fondsaanvraag te komen, geldt voor zowel een dorp, streek als bedrijventerrein eenzelfde projectketen met de volgende opeenvolgende activiteiten:

- A. Voorbereiding
- B. Ondersteunen behoefte inventarisatie
- C. Technical engineering
- D. Ondersteunen vraagbundeling
- E. Financial engineering
- F. Advies organisatiemodel
- G. Begeleiden fondsaanvraag

Vooropgesteld dat voor lokale projecten betrokkenheid en inzet van de plaatselijke belanghebbenden een vereiste is voor succes, kan het Breedbandloket begeleiden bij alle activiteiten. Daarbij geldt dat activiteiten in de projectketen niet als een dwingend 'keurslijf' worden opgelegd aan initiatieven. Een actieve betrokkenheid en inzet vanuit de plaatselijke gemeenschap is echter altijd een voorwaarde!

Voorbeelden van te ondernemen acties en/of te ontwikkelen middelen: formeren actiegroep, gebiedsanalyse, opstellen business case, marktconsultatie, etc.

3.4.1 Voorbereiding

Na de intake van het project begint het Breedbandloket met het verzamelen van relevante informatie zodat er een reële inschatting kan worden gemaakt van de omvang en slagingskans van het project. In deze fase van gebiedsanalyse wordt onder meer het projectgebied afgebakend, een globale check op witte/grijze adressen uitgevoerd (in relatie tot de fondsvoorwaarden) en vindt een inventarisatie plaats om de voor het project relevante stakeholders in kaart te brengen. Deze stakeholders moeten hierna betrokken worden bij een te formeren actiegroep. Stakeholders zijn bijvoorbeeld de gemeente, de plaatselijke basisscho(o)l(en), de bedrijven- en/of winkeliersvereniging, vertegenwoordigers van de agrarische ondernemers en Plaatselijk Belang. Is er voldoende enthousiasme? Dan wordt doorgedaan naar de volgende activiteit.

3.4.2 Ondersteunen behoefte inventarisatie

Deze activiteit start met het formeren van een actiegroep en het opstellen/uitwerken van een concreet stappenplan. Onderdeel daarvan is het aanbieden van middelen om de breedbandbehoefte binnen de gemeenschap inzichtelijk te maken en te stimuleren, zoals een eigen projectpagina op de website Friesland.OpGlas.nl, promotiemateriaal of een voorlichtingsbijeenkomst. De afbakening van het projectgebied en de gebiedsanalyse worden aangescherpt door het bij de gemeente opvragen en verwerken van relevante BAG-data (Basisregistraties Adressen en Gebouwen). Op basis van de bevindingen uit de gebiedsanalyse wordt door het Breedbandloket een globaal berekende business case opgesteld en de (verschillende) opties tot realisatie van hoogwaardig breedband in het projectgebied beoordeeld. Op basis van de uitkomst van de globale berekening wordt samen met de actiegroep besloten of het project doorgaat naar de volgende activiteit.

3.4.3 Technical engineering

Deze activiteit vormt de overgang van inventarisatie van al dan niet latente behoefte naar bundeling van breedbandaansluitingen. Op basis van een technisch ontwerp voor aanleg van het lokale netwerk worden de totale investeringskosten berekend en kan samen met de actiegroep een beslissing worden genomen ten aanzien van het minimaal benodigde percentage deelnemers in het projectgebied en welke aansluitkosten per deelnemer daarmee gemoeid zijn. Bij het maken van het technisch ontwerp wordt naast de eerder genoemde BAG-data ook gebruik gemaakt van door de gemeente

aan te leveren GBKN- (Grootschalige BasisKaart van Nederland) en rioolkaarten van het gebied. Middels een marktconsultatie wordt een mogelijk pakket aan diensten (internet, radio/tv, bellen) en een indicatie van het maandelijkse tarief vastgesteld in overleg met de actiegroep. Als dit resulteert in een naar de mening van de actiegroep haalbare business case, wordt doorgedaan naar de volgende activiteit.

3.4.4 Ondersteunen vraagbundeling

Met een doelstelling ten aanzien van het minimaal benodigde deelnamepercentage en een concreet breedbandaanbod voor potentiële deelnemers kan gestart worden met de vraagbundeling. Voor de projectpagina op de website betekent dit dat de registratiemogelijkheid voor de behoefte inventarisatie plaatsmaakt voor een aanmeldingsmogelijkheid tot deelname aan de vraagbundeling, inclusief de mogelijkheid tot het genereren en publiceren van rapportages op verschillende niveaus. Juist hier toont het in een vroegtijdig stadium betrekken van de verschillende stakeholders bij de actiegroep zijn waarde. Het Breedbandloket ondersteunt onder meer het organiseren van informatiebijeenkomsten en verspreiden van nieuwsbrieven waarin duidelijk wordt dat een brede animo tot deelname binnen de gehele gemeenschap een voorwaarde is om hoogwaardig breedband tegen een acceptabel tarief voor eenieder mogelijk te maken. Want voor breedband op school moeten thuis alle ouders ook bij de les blijven. En dankzij de boer zijn lagere aansluitkosten mogelijk. Kortom, in het dorp moet iedereen op één lijn worden gebracht!⁴ Wordt de deelnamedrempel gehaald, dan is de vraagbundeling geslaagd en kan worden overgegaan tot de volgende activiteit.

3.4.5 Financial engineering

Nu de te realiseren infrastructuur en de aan te sluiten adressen bekend zijn, is het zaak om de opties tot financiering op een rij te zetten en de actiegroep te adviseren bij het maken van een keuze. Bij deze activiteit worden verschillende partijen betrokken voor het bepalen van de mogelijkheden, van het Breedbandfonds tot de gemeente (garantstelling en/of lening bij de Bank Nederlandse Gemeenten) en private financiers zoals bijvoorbeeld de Rabobank. Met het maken van de financieringskeuze wordt het financiële deel van de business case van het project afgerond en kan invulling worden gegeven aan het tweede deel: de organisatie.

---

⁴ Zie ook het informatieleaflet over Friesland.OpGlas in de bijlage.

3.4.6 *Advies organisatiemodel*

Wat het beste organisatiemodel is voor de business case verschilt per situatie. Mogelijk heeft de marktconsultatie geleid tot een aanbod van een marktpartij om tot aanleg in het gebied over te gaan, met inbegrip van de hiertoe benodigde investering. Is dit niet het geval, dan is het oprichten van een lokale coöperatie een voor de hand liggende stap. Of dit een netwerkcoöperatie wordt waarvan de gebruikers van het netwerk zelf zorgdragen voor de realisatie, beheer en eventueel de activering ervan, dan wel een financieringscoöperatie die zich beperkt tot de financiering van het netwerk is afhankelijk van het resultaat van de marktconsultatie en de wens van de gemeenschap, vertegenwoordigd door de actiegroep. Met het maken van een keuze hierin wordt de business case voltooid.

3.4.7 *Begeleiden fondsaanvraag*

Door het vroegtijdig betrekken van het Breedbandfonds bij de totstandkoming van de uiteindelijke business case zijn de essentiële aspecten voor een succesvolle fondsaanvraag geborgd. Toch zal de aanvraag ook formeel moeten voldoen aan de voorwaarden die gesteld worden door het Breedbandfonds. Ook kunnen hier aanvullende keuzes voor uitbreidbaarheid van het netwerk naar de toekomst toe worden gemaakt, in de vorm van de plaats en de capaciteit van de realiseren PoP-locatie.⁵ Het Breedbandloket begeleidt daarom ook deze laatste stap van het breedbandinitiatief.

---

⁵ Point Of Presence, zie ook paragraaf 6.3.2.

3.5 Begeleiden lokale projecten na gehonoreerde fondsaanvraag

Uit de ervaring met de start-up projecten is gebleken dat lokale initiatieven gebaat zijn bij ondersteuning van wens tot realisatie en exploitatie. Om de efficiëntie, uniformiteit en kwaliteit van de aanleg van hoogwaardige breedbandnetwerken in de witte gebieden te optimaliseren zou het een goede zaak zijn als vanuit het Breedbandloket dan ook het laatste stukje van de keten – dus na het indienen van de fondsaanvraag – wordt ondersteund, zodat ook de realisatie en exploitatie goed en naar de toekomst toe duurzaam kunnen worden ingevuld. In de start-up projecten heeft de ervaring geleerd dat het de lokale initiatieven veelal aan kennis en ervaring ontbreekt om hieraan op een goede wijze invulling te kunnen geven. In de regel geeft men aan deze verantwoordelijkheid ook liever niet te willen nemen.

Binnen dit onderdeel van de taak ‘Aanjagen en begeleiden van initiatieven’ vallen de volgende activiteiten:

- Ondersteunen voorbereiding
- Ondersteunen realisatie
- Ondersteunen opzetten exploitatie

Voorbeelden van te ondernemen acties en/of te ontwikkelen middelen: opstellen plan van aanpak, bestek en ondersteuning selectie van aannemer en afsluiten van contracten, selectie dienstenleverancier(s), procedures voor innen contributie coöperatie en nieuwe aan- of afsluitingen, etc.

3.5.1 Ondersteunen voorbereiding

Naast advisering bij het te kiezen organisatiemodel (3.4.6) biedt het Breedbandloket ook ondersteuning bij het opzetten van de hieruit voortkomende rechtsvorm (bijvoorbeeld een stichting of coöperatie), van het opstellen van de statuten tot het benoemen van een eerste bestuur en notariële inschrijving. Tegelijk zullen (investeerders en) leveranciers van infrastructuur – opnieuw – worden betrokken. Zodra de fondsaanvraag is ingediend en goedgekeurd, zal leveranciers de gelegenheid geboden worden om op de voorgenomen aanleg te reageren. Dit kan door hierop in te schrijven of mogelijk door zelfs met een alternatief voorstel tot realisatie in eigen beheer van hoogwaardig breedband in het betreffende gebied te komen. Het doen van de aankondiging en het beoordelen van eventuele reacties vanuit de markt en terugkoppeling hierover naar de betrokken partijen wordt door het Breedbandloket en het Breedbandfonds in gezamenlijkheid opgepakt.

3.5.2 Ondersteunen realisatie

Voor het Breedbandloket ontstaat hiermee de verantwoordelijkheid om er voor zorg te dragen dat de *commerciële openheid* van de lokale netwerken wordt gewaarborgd ook naar de toekomst toe. Het Breedbandloket ondersteunt bij deze activiteit onder meer het benoemen van een projectleider voor de aanleg, het opstellen van het bestek, de selectie en het contracteren van de aannemer(s). Een praktisch uitgangspunt daarbij is het drielagenmodel:

Laag 3	Het aanbod van breedbanddiensten
Laag 2	Het geactiveerde netwerk (bij glasvezel: de belichting)
Laag 1	De fysieke infrastructuur (mantelbuizen en kabels in de grond)

Voor het realiseren van een open netwerkstructuur waarbij eindgebruikers een zo breed mogelijke keus uit (leveranciers van) concurrerende breedbanddiensten kan worden geboden is het geen bezwaar als laag 2 en 3 niet van elkaar gescheiden zijn, zolang laag 1 maar wel gescheiden is van de andere twee. Dit is conform de regelgeving die de Autoriteit Consument & Markt (ACM) hanteert en het model wat in de praktijk wordt toegepast door een marktpartij als bijvoorbeeld Reggefiber.

3.5.3 Ondersteunen opzetten exploitatie

Ten aanzien van het opzetten van de exploitatie van het netwerk biedt het Breedbandloket advies en ondersteuning bij het opstellen van de benodigde regelgeving en procedures: van het innen van lidmaatschapsbijdragen tot hoe om te gaan met nieuwe aan- of afsluitingen. In afstemming met het bestuur van de coöperatie (of andere rechtsvorm), de gemeente en de Provinsje Fryslân wordt een feestelijk startmoment georganiseerd en hierover richting de media gecommuniceerd.

3.6 Ondersteunen groepen belanghebbenden bij initiatieven

Naast lokale groepen burgers en/of bedrijven met een gezamenlijke wens om hoogwaardig breedband te realiseren in een dorp of op een bedrijventerrein, zijn er groepen belanghebbenden waarvan de vertegenwoordigers zich geografisch in een beduidend minder geconcentreerd gebied bevinden. Twee van deze groepen belanghebbenden werden tijdens de inventarisatie vorig jaar gesignaleerd: de agrarische sector (vertegenwoordigd door LTO Noord) en de bijna 500 basisscholen (vertegenwoordigd door het netwerk Samen Deskundiger Fryslân, waarin het merendeel van de onderwijskoepels zich heeft verenigd) in de provincie. Voor het Breedbandloket ligt er een taak om juist ook deze beide groepen nadrukkelijk te betrekken bij ieder ontluikend lokaal initiatief.

3.6.1 Problematiek basisscholen

Op 7 november 2012 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen van de PvdA (mede ondertekend door de ChristenUnie, Friese Koers en D66) inzake breedband en onderwijs. Deze motie luidde als volgt: *'In de notitie breedbandinfrastructuur plannen op te nemen om alle basisscholen en middelbare scholen in Fryslân de mogelijkheid te geven aan te sluiten op een adequate breedbandverbinding.'* Naar aanleiding van deze motie is door de afdeling Kennis en Economy per brief⁶ inzicht gegeven in de stand van zaken met betrekking tot uitvoering van de motie.

In deze brief wordt onder meer toegelicht dat tijdens het proces dat geleid heeft tot het op 27 november 2013 door Provinciale Staten aangenomen investeringsplan, onderzoeken zijn uitgevoerd onder verschillende doelgroepen in de Friese samenleving. Mede naar aanleiding van voornoemde motie waren ook de Friese basisscholen onderdeel van dit doelgroeponderzoek. Hoewel het investeringsplan zich richt op de witte gebieden geven de resultaten van dit onderzoek aanleiding tot de constatering dat de internetproblematiek bij basisscholen zich niet beperkt tot scholen in de witte gebieden. Tweederde van de Friese basisscholen ervaart knelpunten of beperkingen ten gevolge van een ontoereikende internetverbinding en driekwart verwacht dat dit binnen nu en drie jaar het geval zal zijn.⁷

In de brief worden de leden van Provinciale Staten tevens geïnformeerd over het feit dat, in tegenstelling tot de situatie bij basisscholen, de toegang tot een next generation access network binnen het voorgezet- en beroepsonderwijs in Fryslân goed geregeld is. Ruim 80% van de locaties is voorzien

---

⁶ Kenmerk 01093337, behandeld door M.D. Ledegang

⁷ Hoogwaardig breedband en de basisscholen in Fryslân (Fryslân Ring, juli 2013)

van een glasvezelverbinding. Om verder antwoord te geven op de voorgenoemde motie en de problematiek nader in beeld te brengen voor basisscholen in zowel wit, grijs als zwart gebied wordt in de brief de toezegging gedaan om aanvullend onderzoek te doen naar de problematiek en op grond van de bevindingen een voorstel te doen hoe de toegang tot een goede breedband internetvoorziening voor alle basisscholen ingepast kan worden in de activiteiten van het Breedbandloket.

Naar aanleiding van de hiervoor genoemde toezegging is een onderzoek gehouden onder de boven-schoolse ICT-coördinatoren van de onderwijskoepels die zich hebben aangesloten bij het netwerk van Samen Deskundiger (SD) Fryslân. De resultaten van dit onderzoek alsmede de te benoemen acties voor het Breedbandloket op basis van deze resultaten zullen met een brief voor behandeling door de Vergadering van de Statencommissie op 14 mei a.s. worden aangeboden. Ten aanzien van de activiteiten van het Breedbandloket in dit kader is binnen de kostenraming een reservering gemaakt.

3.7 Acties en middelen

Bij het opstellen van een kostenraming voor deze taak van het Breedbandloket is een inventarisatie gemaakt van de benodigde capaciteit in mensuren en te ontwikkelen middelen. Vervolgens zijn die in de tijd weggezet, waardoor een inschatting van het benodigde budget per jaar over de periode 2015-2017 kan worden gegeven. Per activiteit geven we enkele voorbeelden van te ontwikkelen acties en middelen. Zo wordt een uitgangspunt geboden dat verder uitgewerkt kan worden binnen de uiteindelijke organisatie van het Breedbandloket.

Een uitgebreid overzicht van het jaarlijkse budget per activiteit is opgenomen in de bijlagen. Een overzicht van de kostenramingen van alle vijf taken is te vinden in hoofdstuk 9.3.

Paragr.	Omschrijving activiteit	2015	2016	2017
3.3.1	Bewustmaking individuele belanghebbenden			
3.3.2	Samenwerking met belangrijke beïnvloeders			
3.4.1	Vorbereiding			
3.4.2	Ondersteunen behoefte inventarisatie			
3.4.3	Technical engineering			
3.4.4	Ondersteunen vraagbundeling			
3.4.5	Financial engineering			
3.4.6	Advies organisatiemodel			
3.4.7	Begeleiden fondsaanvraag			
3.5.1	Ondersteunen voorbereiding			
3.5.2	Ondersteunen realisatie			
3.5.3	Ondersteunen opzetten exploitatie			
3.6.1	Problematiek basisscholen (reservering o.b.v. onderzoek)			
Totaal	€ 1.300.000	€ 405.000	€ 584.000	€ 311.000

Voorbeelden acties en middelen	
3.3.1	Introductiecampagne Breedbandloket, website voor provinciebrede behoefte inventarisatie
3.3.2	Opzetten netwerk, regionale voorlichtingsbijeenkomsten, redactionele content
3.4.1	Minimaal 2 adviseurs om de 24 projecten te begeleiden, ambassadeursnetwerk
3.4.2	Projectwebsite, ontwikkeling rapportagetool, standaard maar aanpasbaar promotiemateriaal
3.4.3	Rekentool voor aanlegkosten, pakket van eisen t.b.v. marktconsultatie
3.4.4	Aanmeldmogelijkheid, rapportages, nieuwsbrieven, testimonials, voorlichtingsbijeenkomsten
3.4.5	Opzetten netwerk en onderhandeling met financiers in aanvulling op het Breedbandfonds
3.4.6	Model voor advies en besluitvorming
3.4.7	Operationele afstemming met Breedbandfonds, begeleiding actiegroep
3.5.1	Plan van aanpak, standaard statuten coöperatie e.a., notificatie naar de markt
3.5.2	Bestek, projectorganisatie, onderhandeling en selectie leveranciers, contractvorming
3.5.3	Regels en procedures t.a.v. de coöperatie of andere gekozen rechtsvorm
3.6.1	Reservering t.b.v. activiteiten op basis van onderzoek

4. Vastleggen en delen van kennis (Taak II)

4.1 Inleiding

Het Breedbandloket draagt zorg voor bewustwording ten aanzien van en voorlichting over hoogwaardig breedband en zijn toepassingen voor een brede groep gebruikers, van burger tot bedrijf en van basisschool tot boer. Wat is het? Hoe werkt het? Waarom is het van belang voor mij? En als ik het wil hebben in mijn huis of bedrijfspand, hoe kan ik het dan krijgen? Ten aanzien van dat laatste neemt het Breedbandloket een actieve houding aan met betrekking tot het bevorderen van het bewustzijn dat aanbodgestuurde aanleg van hoogwaardig breedband in – voor de marktpartijen – minder rendabele gebieden geen vanzelfsprekendheid is.

4.2 Doelgroepen en taakdoelstelling

De taak 'Vastleggen en delen van kennis' richt zich op de volgende doelgroepen:

- Trekkers/bestuur van lokale initiatieven
- Gemeenten (colleges van b&w en verantwoordelijke ambtenaren)
- Koepelorganisaties (bv. voor het basisonderwijs), brancheverenigingen (bijvoorbeeld LTO Noord, VNO-NCW) en lokale belangenbehartigers (Plaatselijk Belang, Dorpshuis, ondernemersvereniging al dan niet op een bedrijventerrein)
- Marktpartijen op het gebied van infrastructuur en diensten
- Aannemers
- Individuele burgers, bedrijven en instellingen in Fryslân
- Opdrachtgever, de Provinsje Fryslân

Doelstelling van de taak 'Vastleggen en delen van kennis' is:

- Het bieden van één centraal aanspreekpunt voor de vragen van betrokkenen bij NGA-initiatieven betreffende de aanleg van hoogwaardig breedband in de witte gebieden.
- Het middels blauwdrukken en standaarden bewaken van uniformiteit en daarmee de onderlinge aansluitbaarheid van lokaal op te zetten netwerken.
- Het middels regelgeving en procedures borgen van (kosten)efficiëntie en kwaliteit.
- Het stimuleren van zelfredzaamheid van initiatiefgroepen en daardoor het ontlasten van de Breedbandloket organisatie.
- Het bijdragen aan een gevoel van gemeenschapszin tussen de lokale initiatieven verspreid over de provincie.

- Het bieden van inzicht in behaalde resultaten en het hierover periodiek verslag doen aan de Provincie Fryslân en het genereren van nieuwswaardige informatie om via de media het Breedbandloket onder de aandacht te blijven brengen.

4.3 Vastleggen van kennis

Het Breedbandloket biedt één centraal aanspreekpunt en een verzamelpunt van kennis voor belanghebbenden bij de realisatie van hoogwaardig breedband in Fryslân. Naast de algemeen informerende functie zoals in de inleiding beschreven, waarbij een groot deel van de informatie een statisch karakter heeft, vormt het Breedbandloket een dynamische bron van kennis die steeds verder wordt uitgebreid op basis van ‘lessons learned’ uit lokale projecten in Fryslân en ontwikkelingen uit binnen- en buitenland. Door het beschikbaar stellen van deze kennis aan de belanghebbenden vormt het Breedbandloket als vraagbaak het beste startpunt voor alle vragen met betrekking tot het starten van initiatieven voor de realisatie van hoogwaardig breedband in de witte gebieden in de provincie.

Binnen dit onderdeel van de taak ‘Vastleggen en delen van kennis’ vallen de volgende activiteiten:

- Best practices
- Standaardisering
- Regelgeving en procedures

Voorbeelden van te ondernemen acties en/of te ontwikkelen middelen: opstellen blauwdrukken voor lokale breedbandprojecten – van coöperatievormen tot netwerktopologie, aanbestedingsdocumenten, standaardcontracten voor vraagbundelingen, dienstverleningsniveau overeenkomsten van/voor netwerk- en dienstenleveranciers, etc.

4.3.1 Best practices

Hoe doen anderen dat? Wat werkt wel en wat juist niet? Sinds de start-up projecten leren we van elk nieuw initiatief en project weer meer. Relevante kennis wordt vastgelegd en beschikbaar gesteld voor geïnteresseerden. Maar ook de plaatselijk betrokkenen zelf zijn vaak een bron van informatie, die ze graag willen delen met deelnemers in andere projecten.

4.3.2 Standaardisering

Een stap verder dan de hiervoor beschreven 'best practices'. Waar best practices voorkomen dat het wiel vele malen opnieuw uitgevonden wordt, worden middels standaardisering blauwdrukken neergelegd voor lokale breedbandprojecten. Standaardisering bewaakt de (kosten)efficiëntie, de uniformiteit en de kwaliteit van de uitrol van hoogwaardig breedband in de witte gebieden in Fryslân. Standaardisering zorgt er voor dat netwerken *compatible* zijn, dus op elkaar kunnen aansluiten en eventueel verkocht kunnen worden aan een marktpartij.

Van coöperatievormen tot netwerktopologie, aanbestedingsdocumenten, standaardcontracten voor vraagbundelingen en SLA's van/voor netwerk- en dienstenleveranciers: het Breedbandloket biedt alle bouwstenen voor een succesvol lokaal breedbandproject. Ook wordt een 'Handboek Grondroerders' met richtlijnen voor de aanleg van en criteria voor controle bij oplevering van gerealiseerde breedbandnetwerken opgesteld (zie ook hoofdstuk 6.4.2).

4.3.3 Regelgeving en procedures

Het Breedbandloket moet bijdragen aan een optimaal efficiënte en effectieve uitrol van hoogwaardig breedband in het buitengebied. Daarom is het van belang om de 'spelregels' helder op een rij te hebben. Dat betreft uiteraard de voorwaarden die verbonden zijn aan financiering vanuit het Breedbandfonds, maar bijvoorbeeld ook regelgeving vanuit de rijksoverheid of Brussel, contractsjablonen voor aannemers, standaard oprichtingsstatuten voor mogelijke lokale coöperaties en procedures voor het indienen van een fondsaanvraag.

4.4 Delen van kennis

Binnen dit onderdeel van de taak 'Vastleggen en delen van kennis' vallen de volgende activiteiten:

- Telefonische servicedesk
- Website
- Online forum
- Netwerk van ambassadeurs
- Rapportage en nieuwsvoorziening

Voorbeelden van te ondernemen acties en/of te ontwikkelen middelen: telefonische helpdesk, website-sectie met FAQ (frequently asked questions) en how to's, bibliotheekfunctie met o.a. blauwdrukken en sjablonen, opzetten van een netwerk van getrainde ambassadeurs verspreid over regio's

in de provincie, opzetten en beheren van een online forum voor trekkers van plaatselijke initiatieven, rapportages op diverse niveaus etc.

4.4.1 Telefonische servicedesk

Het Breedbandloket is dienstbaar en dus ook bereikbaar. Een telefonische bereikbaarheid op werkdagen tijdens kantooruren is dan ook het uitgangspunt. Gezien het feit dat veel initiatieven starten bij burgers die er in hun vrije avonden mee bezig zijn, kan een telefonische bereikbaarheid in de middag- en avonden overwogen worden. Daarbij moet overigens geen sprake zijn van louter een telefonische receptie: wie het Breedbandloket belt, mag ook hier een loketfunctie verwachten. Dus niet sturen op doorverwijzen maar zorgen voor voldoende kennis bij de telefonische servicedesk om de beller naar tevredenheid van dienst te kunnen zijn. Deze kennis kan worden geborgd door opleiding van de servicedesk medewerker(s) en/of het toewijzen van telefoniedienst aan de adviseurs die lokale projecten begeleiden. Daarnaast kan de telefonische servicedesk worden ontlast door invulling te geven aan de activiteiten die hierna zullen worden toegelicht: website, online forum en een netwerk van ambassadeurs.

4.4.2 Website

De website van het Breedbandloket moet de eerste plaats zijn waar mensen zich tot wenden voor het verkrijgen van informatie. Van best practices, frequently asked questions (FAQ) en how to's tot contactinformatie, standaardisering, regelgeving en procedures. Een aantrekkelijke en helder navigerende website met een goede zoekfunctionaliteit en up-to-date informatie is hiervoor een vereiste. Zowel aan het functioneel ontwerp (wat biedt de website) als het beheer (webredactie) mogen hoge eisen worden gesteld. Hoewel door actief beheer van de inhoud de website eerder dynamisch dan statisch van aard is, is het vanuit de gedachte van de eerder genoemde loketfunctie aan te bevelen om ook een element van interactie in de website op te nemen. Het aanbieden van een forum is een mogelijkheid om 'in gesprek' te gaan met bezoekers.

4.4.3 Online forum

Trekkers van plaatselijke initiatieven bouwen kennis en ervaring op die ze graag willen delen met deelnemers in andere projecten. Het voordeel hiervan is dat de communicerende partijen in de praktijk eenzelfde probleem delen en er in de regel niet sprake zal zijn van machtsverschil op grond van verschillend kennisniveau. Het Breedbandloket brengt deze gelijkgestemde zielen onder meer op een

online forum bij elkaar, waardoor het netwerk van ‘adviseurs’ groeit met ieder nieuw initiatief of project en de mensen steeds vaker elkaar kunnen en zullen helpen. Ook financieel biedt een forum voordelen, want het Breedbandloket zal minder tijd kwijt zijn aan het beantwoorden van vragen. Provider Telfort bijvoorbeeld, bespaart jaarlijks meer dan een miljoen euro op servicekosten omdat niet de medewerkers maar klanten op het webforum de vragen van andere klanten beantwoorden. Dit forum wordt maandelijks door 150.000 mensen bezocht. Op jaarbasis worden daar 460.000 vragen beantwoord. Dat zijn allemaal telefoontjes die de helpdesk niet krijgt.⁸

4.4.4 *Netwerk van ambassadeurs*

In aanvulling op het forum kan een netwerk van getrainde ‘Breedbandloket-ambassadeurs’ verspreid over (een vijftal) regio’s in de provincie worden opgezet. Het werken met regio’s betekent dat men een ambassadeur in de nabije omgeving kan benaderen, wat kan bijdragen aan de laagdrempeligheid van het Breedbandloket. Tegelijkertijd kunnen deze ambassadeurs de telefonische servicedesk en adviseurs van het Breedbandloket ontlasten door het beantwoorden van eenvoudige vragen, het verzorgen van de eerste intake van lokale initiatieven en het geven van workshops in hun regio. Trekkers van reeds bestaande lokale initiatieven zouden kandidaten kunnen zijn voor het ambassadeurschap in hun regio.

4.4.5 *Rapportage en nieuwsvoorziening*

Het Breedbandloket rapporteert over de stand van zaken met betrekking tot de uitrol van hoogwaardig breedband in Fryslân. Van behoefte inventarisatie tot lokale vraagbundelingen en het daarmee totale aantal gerealiseerde aansluitingen. Maar ook over de witte gebieden waar de ontwikkeling mogelijk achterblijft. De *uitgebreide* rapportage is gericht op de opdrachtgever, de Provincie Fryslân.

Delen van de rapportage worden echter met een breder publiek gedeeld, waarbij gedacht kan worden aan een ‘thermometer’ op de website die op basis van de behoefte inventarisatie op gemeentelijk en plaatsniveau laat zien waar in Fryslân de *hot spots* zich bevinden. Maar ook aan periodieke nieuwsvoorziening samen met de Provincie Fryslân richting de media. Het Breedbandloket neemt een proactieve houding aan, door *hot spots* als mogelijke gebieden voor plaatselijke initiatieven onder de aandacht te brengen van stakeholders op lokaal en gemeentelijk niveau.

---

⁸ Bron: Emmerce – Online Business, Media en Marketing, 14 februari 2014 ([hyperlink](#))

4.5 Acties en middelen

Bij het opstellen van een kostenraming voor deze taak van het Breedbandloket is een inventarisatie gemaakt van de benodigde capaciteit in mensuren en te ontwikkelen middelen. Vervolgens zijn die in de tijd weggezet, waardoor een inschatting van het benodigde budget per jaar over de periode 2015-2017 kan worden gegeven. Per activiteit geven we enkele voorbeelden van te ontwikkelen acties en middelen. Zo wordt een uitgangspunt geboden dat verder uitgewerkt kan worden binnen de uiteindelijke organisatie van het Breedbandloket.

Een uitgebreid overzicht van het jaarlijkse budget per activiteit is opgenomen in de bijlagen. Een overzicht van de kostenramingen van alle vijf taken is te vinden in hoofdstuk 9.3.

Paragr.	Omschrijving activiteit	2015	2016	2017
4.3.1	Best practices			
4.3.2	Standaardisering			
4.3.3	Regelgeving en procedures			
4.4.1	Telefonische servicedesk			
4.4.2	Website			
4.4.3	Online forum			
4.4.4	Netwerk van ambassadeurs			
4.4.5	Rapportage en nieuwsvoorziening			
Totaal	€ 330.000	€ 135.333	€ 106.833	€ 87.833

Voorbeelden acties en middelen	
4.3.1	Bibliotheek- en zoekfunctie website, stappenplan, FAQ, instructie servicedesk medewerker(s)
4.3.2	Blauwdrukken, sjablonen, handreikingen, handboeken (zie ook Taak IV)
4.3.3	Aanbestedingsdocumenten, voorwaarden Breedbandfonds, populariseren vaktaal
4.4.1	Centraal telefoonnummer, bemensing, opleiding medewerker(s) (doorlopend)
4.4.2	Redactie en content beheer, e-nieuwsbrieven voor verschillende doelgroepen, testimonials
4.4.3	Forum-functionaliteit op website, aanstellen moderators
4.4.4	Opzetten netwerk en training van ambassadeurs, programma voor workshops
4.4.5	Rapportagetool, publicatie van rapportages op maat voor verschillende doelgroepen

5. Strategische afstemming (Taak III)

5.1 Inleiding

Fryslân is niet de enige provincie die voor de grote uitdaging van het realiseren van hoogwaardig breedband naar burgers, bedrijven en instellingen in het witte buitengebied staat. Ook in Overijssel, Gelderland en Noord-Brabant is de provinciale politiek actief betrokken bij het vraagstuk. We staan dus niet alleen. Niet in Nederland, maar zeker ook niet in Europa. Waar we kunnen leren van de ervaring in andere provincies of zelfs andere landen, moeten we ook rekening houden met zaken als (veranderende) regelgeving, kansen en mogelijkheden vanuit Den Haag en Brussel. Dat vereist reguliere afstemming met andere provinciebesturen maar ook met bijvoorbeeld het ministerie van Economische Zaken of de Europese Commissie.

5.2 Doelgroepen en taakdoelstelling

De taak 'Strategische afstemming' richt zich op de volgende doelgroepen:

- Opdrachtgever, de Provinsje Fryslân
- Beheerder van het Breedbandfonds
- Vertegenwoordigers van initiatiefnemende provincies elders in Nederland
- Ministerie van Economische Zaken

Doelstelling van de taak 'Strategische afstemming' is:

- Het profiteren van ervaring en leermomenten van breedbandprojecten elders in Nederland en Europa en het hierover informeren van de belanghebbenden in Fryslân en vice versa.
- Het bijhouden van relevante ontwikkelingen op landelijk en Europees niveau en deze informatie beschikbaar stellen aan belanghebbenden in Fryslân.

Voorbeelden van te ondernemen acties en/of te ontwikkelen middelen: periodieke afstemming met de beheerder van het Breedbandfonds, periodiek overleg met vertegenwoordigers van provinciale projecten elders in Nederland en het ministerie van EZ, terugkoppeling van relevante informatie naar beleid ten aanzien van de uitvoering van de andere Breedbandloket taken, etc.

5.3 Afstemming met Breedbandfonds

Het Breedbandloket heeft reguliere afstemming met het Breedbandfonds op operationeel niveau waar het de begeleiding van fondsaanvragen van lokale projecten betreft. Op basis van leermomenten en nieuwe inzichten kunnen hieruit nieuwe strategische lijnen ontstaan met gevolgen voor onder andere fondsvoorwaarden en een of meer taken van het Breedbandloket.

5.4 Afstemming met externe stakeholders

Deze afstemming betreft een relatief beperkte en specialistische activiteit en in het licht daarvan kunnen het Breedbandfonds en het Breedbandloket als twee zijden van één munt worden gezien. Daarbij verzorgt het Breedbandfonds de afstemming met de genoemde externe stakeholders en verwerkt relevante ontwikkelingen tot informatie die door het Breedbandloket beschikbaar wordt gesteld aan de betreffende belanghebbende groep(en) binnen de Friese samenleving.

5.5 Acties en middelen

Bij het opstellen van een kostenraming voor deze taak van het Breedbandloket is een inventarisatie gemaakt van de benodigde capaciteit in uren en te ontwikkelen middelen. Vervolgens zijn die in de tijd weggezet, waardoor een inschatting van het benodigde budget per jaar over de periode 2015-2017 kan worden gegeven. Zo wordt een uitgangspunt geboden dat verder uitgewerkt kan worden binnen de uiteindelijke organisatie van het Breedbandloket.

Een uitgebreid overzicht van het jaarlijkse budget per activiteit is opgenomen in de bijlagen. Een overzicht van de kostenramingen van alle vijf taken is te vinden in hoofdstuk 9.3.

Paragr.	Omschrijving activiteit	2015	2016	2017
5.3	Afstemming en terugkoppeling naar eigen takenpakket			
5.4	Afstemming en terugkoppeling naar eigen takenpakket			
Totaal	€ 100.000	€ 33.333	€ 33.333	€ 33.333

Voorbeelden acties en middelen				
5.3	Regulier overleg met het Breedbandfonds en de Provinsje Fryslân, interne terugkoppeling			
5.4	Regulier overleg met diverse externe stakeholders, verslaglegging en interne terugkoppeling			

6. Civieltechnische afstemming (Taak IV)

6.1 Inleiding

Naast de in hoofdstuk 3 en 4 beschreven hoofdtaken van het Breedbandloket worden nog een tweetal belangrijke ondersteunende taken onderscheiden. De eerste werd in het vorige hoofdstuk toegelicht. De tweede ondersteunende taak, die in dit hoofdstuk wordt beschreven, sluit nauw aan bij het bieden van de informatiefunctie, procesondersteuning en efficiëntie en richt zich specifiek op het sturen op en bewaken van een goede afstemming tussen partijen die graafwerk verrichten en de eigenaar van grond in de openbare ruimte. Oftewel, de civieltechnische afstemming met gemeenten en grondroerders.

6.2 Doelgroepen en taakdoelstelling

De taak 'Civieltechnische afstemming' richt zich op de volgende doelgroepen:

- Hoofden afdelingen Beheer en Onderhoud, Gemeentewerken, teams Infra en Gebouwen, etc. van gemeenten in Fryslân
- Beheerder van het Breedbandfonds
- Grondroerders
- Marktpartijen met eigen infrastructuur / netwerkbeheerders
- Trekkers lokale projecten / bestuur lokale coöperaties

Doelstelling van de taak 'Civieltechnische afstemming' is:

- Het bereiken van kostenefficiëntie door gerichte proactieve aanleg van (mantelbuizen voor) hoogwaardig breedband in de witte gebieden in Fryslân.
- Het middels blauwdrukken, standaarden en regelgeving bewaken van uniformiteit en daarmee onderlingende aansluitbaarheid van lokaal op te zetten netwerken.
- Het adviseren ten aanzien van aansluitingsmogelijkheden binnen lokale netwerken naar de toekomst toe.
- Het versnellen/versoepelen van processen rond vergunningverlening en leges, etc.

6.3 Afstemming met gemeenten

Uit de interviews met gemeenten die vorig jaar hebben plaatsgevonden in het kader van de provinciebrede inventarisatie is duidelijk geworden dat het maken van een overzicht van geplande gemeentelijke werken bij vrijwel geen van de gemeenten een kwestie van ‘een druk op de printknop’ is. Dit onderdeel van de inventarisatie heeft dan ook niet meer opgeleverd dan de vaststelling van het feit dat een provinciebrede lijst met relevante infrastructurele werken waarbij (mantelbuizen voor) breedband slim meegelegd kunnen worden niet een-twee-drie geregeld is.⁹ Desalniettemin draagt het Breedbandloket zorg dat voor de realisatie van hoogwaardig breedband optimaal aangesloten wordt bij de kansen tot ‘slim meeleggen’ bij gemeentelijke werken.

Binnen dit onderdeel van de taak ‘Civieltechnische afstemming’ vallen de volgende activiteiten:

- Proactiviteit en efficiëntie ten behoeve van aanleg
- Advies en bewaking met betrekking tot PoP-locaties
- Efficiëntie ten aanzien van toestemming, vergunningen en leges

Voorbeelden van te ondernemen acties en/of te ontwikkelen middelen: handreiking Slim Meeleggen, opzetten Meldpunt Slim Meeleggen, periodieke afstemming met afdelingen Grondzaken, Beheer en Onderhoud, Gemeentewerken, teams Infra en Gebouwen van gemeenten in Fryslân, etc.

6.3.1 Proactiviteit en efficiëntie ten behoeve van aanleg

Om aan te sluiten bij de geconstateerde korte termijn gerichte wijze van plannen bij de gemeenten biedt het Breedbandloket een heldere handreiking ten aanzien van ‘slim meeleggen’ en fungeert de servicedesk van het Breedbandloket als centraal meldpunt voor gemeenten zodra voor de uitrol van hoogwaardig breedband *relevant* grondwerk gepland wordt. Het is niet de bedoeling om de servicedesk te belasten met de melding van ieder voorgenomen grondverzet, dus biedt de handreiking een duidelijk kader voor het wel of niet melden van voorgenomen graafwerkzaamheden. Het Breedbandloket matcht gemelde tracés aan reeds bekende concentraties van breedbandbehoefte in de betreffende omgeving en eventuele lokale initiatieven die er spelen. De heldere handreiking voor slim meeleggen wordt geïntroduceerd middels een campagne met als doel om de melding bij het Breedbandloket voor gemeenten even vanzelfsprekend te maken als de wettelijk verplichte KLIC melding voor grondroerders. Met dien verstande dat een KLIC melding minimaal 3 en maximaal 20

---

⁹ Belanghebbenden hoogwaardig breedband in Fryslân. Inzichten naar aanleiding van een inventarisatieronde in de provincie (Fryslân Ring, september 2013)

dagen voorafgaand aan de werkzaamheden moet worden gedaan en dat de melding bij het Breedbandloket eigenlijk niet vroeg genoeg kan plaatsvinden.

Handreiking voor gemeenten

De genoemde handreiking ten aanzien van slim meeleggen beperkt zich niet tot sec meeleggen. Het biedt ook een voorzet aan gemeenten om breder ondersteuning aan het dossier te geven. Daarbij kan gedacht worden aan zaken als onderhandelingsmogelijkheden met leveranciers, gemeentelijk communicatiebeleid met betrekking tot realisatie van hoogwaardig breedband en het maken van afspraken over bijvoorbeeld het omleggen van netwerkinfrastructuur in de fase van exploitatie.

Civieltechnisch overleg

Ook hier geldt dat het Breedbandloket niet louter afwacht maar ook contacten initieert en onderhoudt. Een periodiek te beleggen civieltechnisch overleg waarin *ten minste* de gemeenten met witte gebieden vertegenwoordigd zijn, draagt bij aan het vormen van een zo compleet mogelijk beeld van relevante infrastructurele projecten in de provincie. Omvang en frequentie van dergelijk overleg zal afnemen naarmate de uitrol van het hoogwaardig breedbandnetwerk vordert.

6.3.2 Advies en bewaking met betrekking tot PoP-locaties

Het Breedbandloket adviseert over en bewaakt het realiseren van (meegelegde) breedbandinfrastructuur inclusief PoP-locaties (Point of Presence), oftewel verdeelpunten in het netwerk. Vanuit zo'n verdeelpunt kunnen enkele duizenden huishoudens worden aangesloten op het breedbandnetwerk. Bij het kiezen van een PoP-locatie is het belangrijk om rekening te houden met bestemmingsplannen. Kan er bijvoorbeeld vergunningsvrij worden gebouwd? Of kunnen bewoners bezwaar aantekenen? Blijft de grond waarop de PoP wordt gebouwd eigendom van de gemeente of wordt de grond verkocht aan een marktpartij op het moment dat de PoP-locatie wordt opgenomen in een actief netwerk? En door wie worden (gereduceerde) meelegkosten gefinancierd? Hierover stemt het Breedbandloket af met de beheerder van het Breedbandfonds.

6.3.3 Efficiëntie ten aanzien van toestemming, vergunningen en leges

De vraag wie de eigenaar is/wordt van de grond beperkt zich niet tot het plaatsen van PoP-locaties. Ook bij de aanleg van de *backhaul*¹⁰ en de lokale netwerken wordt deze vraag opportuun zodra het

---

¹⁰ In dit verband kan backhaul worden omschreven als de verbindingen tussen de backbone (hoofdadere) en de lokale breedbandnetwerken

sneller, kostenbesparend of zelfs noodzakelijk is om een deel van de infrastructuur door privégrond – dus niet eigendom van de gemeente – te laten lopen. Dit kan uiteenlopen van de tuin van een particulier tot een privéweg van een bedrijf of het weiland van een boer. De implicaties hiervan beperken zich niet tot de aanleg maar vereisen ook afspraken met de eigenaar van de grond ten aanzien van mogelijk toekomstig beheer en onderhoud. De hiervoor benodigde kennis, ervaring en het relatienetwerk is aanwezig bij de gemeentelijke organisatie (bijvoorbeeld afdelingen Grondzaken, Vastgoed en Ruimtelijke Ordening). Het Breedbandloket draagt zorg voor een nauwe afstemming met gemeenten, zodat het in privégrond plaatsen van breedbandinfrastructuur op maximale medewerksaamheid van grondeigenaren kan rekenen en het tijdverlies tot een minimum beperkt blijft. Ook kan hier afstemming plaatsvinden ten aanzien van het sneller doorlopen van vergunningstrajecten, zo mogelijk verlagen van leges en efficiëntie door meerdere trajecten in één keer te regelen.

6.4 Afstemming met grondroerders

Eerder in dit hoofdstuk werd gesteld dat in het civieltechnisch overleg *ten minste* de gemeenten met witte gebieden vertegenwoordigd moeten zijn. Waar het de aanleg van kabels en leidingen betreft, zijn de spelers de bedrijven en overheidsdiensten die netten beheren en graafwerkzaamheden verrichten. Netwerkbeheerders en grondroerders erkennen dat voor een efficiënte uitvoering een regisseur nodig is en dat de opbrengst van goede regie uiteindelijk groter is dan het tijdelijke eigenbelang. Een goede regisseur komt de effectiviteit van samenwerken ten goede en daar zijn zowel netwerkbeheerders als grondroerders bij gebaat. De afstemming van werkzaamheden voorkomt onnodige kosten. Voorwaarde is wel dat de regisseur *onafhankelijk* is.¹¹

Dat regie loont, bleek uit het project *Proactieve regie in de ondergrond* van het Kabel- en Leidingoverleg (KLO) dat van 2008 tot 2010 liep. Gemeenten, kabel- en leidingbedrijven en de aannemerij hebben daarin gezamenlijk de meerwaarde van regie en samenwerking onderzocht. Tijdens de slotbijeenkomst onderschreven alle deelnemers dat regie en samenwerking zal leiden tot efficiëntere planvorming en minder kosten. Proactief betekent anticiperend en niet afwachtend. Kortom, niet reactief maar actief de regie oppakken in het voortraject van de aanleg.

---

¹¹ Efficiency bij aanleg van kabels en leidingen (Proactieve regie in de ondergrond, Kabel- en Leidingoverleg, september 2008)

Binnen dit onderdeel van de taak 'Civieltechnische afstemming' vallen de volgende activiteiten:

- Onafhankelijke regisseursrol bij slimme meelegtrajecten
- Richtlijnen voor uniformiteit en kwaliteit

Voorbeelden van te ondernemen acties en/of te ontwikkelen middelen: onafhankelijke regisseursrol, leveranciersoverleg, handboek voor grondroerders, etc.

6.4.1 *Onafhankelijke regisseursrol bij slimme meelegtrajecten*

Het Breedbandloket kan de rol van *onafhankelijk* regisseur van slimme meelegtrajecten op zich nemen en alle partijen bij elkaar brengen voor een zo kostenefficiënt mogelijke uitrol van hoogwaardig breedband. In dit hoofdstuk werden daarbij verschillende spelers genoemd, van gemeenten tot grondroerders en netwerkbeheerders. Maar ook kan er efficiëntie in de uitrol worden bereikt door als Breedbandloket afstemming te zoeken met andere projecten van de Provincie Fryslân, met projecten van nutspartijen en ook met de marktpartijen die investeren in de aanleg van eigen breedbandinfrastructuur zoals Kabelnoord, Ziggo (inclusief UPC), KPN en Reggefiber.

Leveranciersoverleg (infra)

Het Breedbandloket initieert periodiek overleg met de leveranciers van infrastructuur in de markt. Doelstelling is elkaar wederzijds te informeren en waar mogelijk aansluiting te vinden bij technische ontwikkelingen en mogelijke investeringsplannen aan de kant van de marktpartijen enerzijds en kansen in Fryslân anderzijds. Het overleg heeft tevens ten doel het bevorderen van een positieve houding bij marktpartijen om deel te nemen aan publiek-private samenwerking op basis van genoemde kansen.

6.4.2 *Richtlijnen voor uniformiteit en kwaliteit*

Voor de uiteindelijke grondroerder die, al dan niet proactief meelegend, verantwoordelijk is voor het daadwerkelijk ingraven van (de mantelbuizen voor) hoogwaardige breedbandverbindingen is het van belang om dit binnen de gehele provincie op een zo uniform mogelijke wijze te doen en altijd conform de standaard vereisten die marktpartijen hanteren. Voor dit doel wordt door het Breedbandloket een handboek opgesteld op basis van documenten van en in afstemming met belanghebbende partijen in de keten van graafwerk tot beheer van het netwerk. Het handboek biedt richtlijnen, standaardisering, how-to's en contactinformatie voor grondroerders die (mantelbuizen voor) hoogwaardig breedband ingraven.

Handboek voor grondroerders

In het breedbandproject van de F4-gemeenten wordt aan een dergelijk handboek gewerkt. Als uitgangspunt voor dit document geldt het *Handboek Kabels & Leidingen gemeente Smallingerland*, wat ook door de andere drie F4-gemeenten als standaard is omarmd. Aangevuld met informatie uit de standaard samenwerkingsovereenkomst (SOK) van een marktpartij als bijvoorbeeld Reggefiber kan dit als input dienen bij het opstellen van een op de aanleg van hoogwaardige breedbandinfrastructuur gericht handboek. Behalve als richtlijn voor aanleg door grondroerders dient het handboek ook als toetssteen voor controle bij oplevering van gerealiseerde breedbandprojecten.

6.5 Acties en middelen

Bij het opstellen van een kostenraming voor deze taak van het Breedbandloket is een inventarisatie gemaakt van de benodigde capaciteit in uren en te ontwikkelen middelen. Vervolgens zijn die in de tijd weggezet, waardoor een inschatting van het benodigde budget per jaar over de periode 2015-2017 kan worden gegeven. Per activiteit geven we enkele voorbeelden van te ontwikkelen acties en middelen. Zo wordt een uitgangspunt geboden dat verder uitgewerkt kan worden binnen de uiteindelijke organisatie van het Breedbandloket. *Een uitgebreid overzicht van het jaarlijkse budget per activiteit is opgenomen in de bijlagen. Een overzicht van de kostenramingen van alle vijf taken is te vinden in hoofdstuk 9.3.*

Paragr.	Omschrijving activiteit	2015	2016	2017
6.3.1	Proactiviteit en efficiëntie ten behoeve van aanleg			
6.3.2	Advies en bewaking met betrekking tot PoP-locaties			
6.3.3	Efficiëntie ten aanzien van toestemming, vergunningen en leges			
6.4.1	Onafhankelijke regisseursrol bij slimme meelegtrajecten			
6.4.2	Richtlijnen voor uniformiteit en kwaliteit			
Totaal	€ 170.000	€ 69.667	€ 63.667	€ 36.667

Voorbeelden acties en middelen				
6.3.1	Handreiking en Meldpunt Gemeenten, introductiecampagne, regulier civieltechnisch overleg			
6.3.2	Matching van gemeld tracé aan behoefte inventarisatie / projecten, advies en registratie PoP's			
6.3.3	Reguliere en adhoc afstemming met relevante afdelingen / teams van gemeenten			
6.4.1	Voorzitten regulier aannemers- en leverancieroverleg , interne terugkoppeling			
6.4.2	Handboek Grondroerders (tevens toetssteen voor oplevering projecten, zie ook 3.5.2)			

7. Bijdrage leveren aan social return on investment (Taak V)

7.1 Inleiding

Social return on investment, vaak kortweg social return of SROI genoemd, betreft in de regel het maken van afspraken door een opdrachtgever met opdrachtnemers over een bijdrage aan werk(ervaring) voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, zodat deze afstand verkleind wordt en daarmee de kans tot terugkeer op de arbeidsmarkt voor hen wordt vergroot. Dit gebeurt met name bij inkoop/aanbesteding van werken en diensten en soms ook van leveringen.¹² Vooral overheden passen social return toe. Ze doen dat om financiële redenen, om hun beleid te ondersteunen en/of vanuit het oogpunt van maatschappelijk ondernemen. Het meest bekende voorbeeld van toepassing van social return in opdrachtovereenkomsten is dat de opdrachtnemer een vastgesteld percentage van ofwel de aanneemsom dan wel de loonsom dient te besteden om uitkeringsgerechtigden in te zetten op het werk.

In Fryslân bevinden ongeveer 33.000 adressen zich in het witte gebied. Naar deze woonhuizen, bedrijfspanden, boerderijen, basisschool- en andere gebouwen wordt geen hoogwaardig breedband geleverd. Om deze adressen aan te sluiten moet rekening worden gehouden met gemiddeld € 3.200,- aan aanlegkosten, waarbij lokale bundeling van aansluitingen een voorwaarde is.¹³ Een snelle reken-som levert op dat met de aanleg van hoogwaardige breedbandverbindingen naar alle witte adressen in de provincie in totaal een investering van ruim 105 miljoen euro is gemoeid.

Binnen de aanlegkosten heeft arbeid een aandeel van rond de 70%, wat een waarde van ongeveer 74 miljoen euro betekent. Uitgaand van een uurtarief van € 40,- levert dit een totaal van 1.848.000 uren op, wat bij een werkdag van 8 uren neerkomt op 231.000 werkdagen. Als we dit evenredig verdelen over de vijf jaar van de eerste fase van het Breedbandfonds, komen we op 46.200 werkdagen per jaar. Aannemende dat een fulltime medewerker (fte) op jaarbasis 228 werkdagen heeft, betekent dit dat er gedurende vijf jaar per jaar iets meer dan 202 fte benodigd is om de aansluitingen te realiseren. Kortom, met het op een 'next generation access network' aansluiten van alle witte adressen in Fryslân is behalve een fikse investering in geld dus ook een aanzienlijke hoeveelheid werk(gelegenheid) gemoeid.

---

¹² Handleiding social return voor opdrachtnemers in de bouw en infra (TNO, oktober 2012)

¹³ Ynvestearingsplan foar superfluch ynternet yn Fryslân (Dialogic m.m.v. anderen, september 2013)

Ingediende moties

Met betrekking tot de werkgelegenheid die voortkomt uit de realisatie van hoogwaardig breedband in de witte gebieden hebben in de Vergadering van Provinciale Staten op 27 november 2013 verschillende fracties nadrukkelijk de wens geuit om social return on investment mee te nemen in de plan- en contractvorming rond de aanleg. Het betreft de aangenomen moties die ingediend zijn door:

- 1) De gezamenlijke statenfracties van CDA, D66 en de PVV (motie nr. 2, n.a.v. agendapunt 1B):
*Bij de werkzaamheden die nodig zijn voor de aanleg van snel internet in Fryslân de werkloosheid in Fryslân tegen te gaan met behulp van 'social return on investment';
Bij het afsluiten van contracten zoveel mogelijk rekening te houden met dit doel.*
- 2) De statenfractie van ChristenUnie (motie nr. 3, n.a.v. agendapunt 1B):
Te komen met een voorstel voor monitoring van de effecten van de inzet van Social Return

Ten aanzien van deze moties is door Gedeputeerde Staten de volgende toezegging gedaan:

Nummer 771

It kolleezje siket kontakt mei de yntsjinners fan moasje 3 (ChristenUnie) oer de ûnderfining mei social return on investment yn in breder ramt. Takom jier sil it kolleeje PS der fierder oer ynformearje.

7.2 Kader voor social return

Ondanks de prijzenswaardige doelstelling is social return on investment niet geheel onomstreden. Enkele weken voor het verschijnen van dit rapport publiceerde de Volkskrant een artikel over social return, waarbij gesproken werd over een ‘werklozencarrousel’.¹⁴ De strekking van de publicatie was dat aannemers die een klus willen binnenhalen van hun opdrachtgevers vaak lokale werklozen moeten aannemen, waardoor het eigen personeel wordt verdrongen. Volgens de in het artikel geciteerde arbeidseconoom Ronald Dekker van de universiteit van Tilburg hebben de aannemers een punt: “Er komt geen extra weg of brug bij, dus er blijft evenveel werk te verdelen. Dan werkt het wel degelijk verdringend.” Ook jurist en manager van het Aanbestedingsinstituut van Bouwend Nederland Joost Fijneman laat in zijn column een gelijksoortig geluid horen en voegt daar aan toe: “Een veel logischer stap is om aannemers te belonen voor hun SR (social return, red.) inspanningen. Als je nu al doet aan SR, dan moet je daar profijt van hebben.”¹⁵

Aan social return on investment kan mogelijk op een bredere wijze invulling worden gegeven. Bijvoorbeeld door het bieden van werkervarings- of opleidingsplaatsen voor leerlingen en/of mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Een civieltechnisch opleidingsproject zoals WORK4ALL! van de gemeente Roermond verricht uitsluitend additionele werkzaamheden waarvoor geen budget beschikbaar is om een reguliere partij in te schakelen. Hiermee wordt verdringing van regulier werk voorkomen.¹⁶ Maar ook kan worden gekeken naar het personeelsbeleid van opdrachtnemers: wat doen zij op dit moment al ten aanzien van juist het aannemen van personeel uit de genoemde groep, het bevorderen van ontwikkeling en het voorkomen van vroegtijdige uitstroom? In nauwe samenwerking met bedrijfsleven en SIRN (Stichting in-Return Nederland) heeft TNO een meetinstrument ontwikkeld waarmee objectief kan worden bepaald in welke mate dit bij een bedrijf het geval is. Deze zogenaemde Prestatieladder Socialer Ondernemen (PSO) werd medio 2012 geïntroduceerd en in dat najaar werden de eerste certificaten aan bedrijven uitgereikt. In de lijst van PSO-gecertificeerde bedrijven komen helaas nog geen namen van Friese bedrijven voor.¹⁷ Bij het toepassen van de PSO-ladder moet wel de kantekening worden gemaakt dat dit afwijkt van het eigenlijke uitgangspunt van social return on investment, namelijk aan het gunnen van een opdracht de voorwaarde verbinden dat de uitvoering van de opdracht resulteert in werk(ervaring) voor mensen met een grote

---

¹⁴ Aannemer belandt in werklozencarrousel en moet eigen personeel ontslaan (Tjerk Gualthérie van Weezel, Volkskrant van 19 maart 2014), zie bijlage

¹⁵ Sociale Hybride (Joost Fijneman, Bouwend Nederland april 2014), zie bijlage

¹⁶ Werkloze jongeren aan de slag in de bouw (Bouwend Nederland april 2014), zie bijlage

¹⁷ <http://www.pso-nederland.nl/online-marktplaats/gecertificeerde-bedrijven.html>

afstand tot de arbeidsmarkt. Bij het actief stimuleren van SROI zou de PSO-ladder dan ook niet direct de voorkeur hebben.

'SROI-Denktank'

Omdat het onderwerp SROI binnen de Provinsje Fryslân op meerdere beleidsterreinen speelt, wordt op dit moment voorbereiding getroffen voor het opstellen van inkoop- en aanbestedingsbeleid ten aanzien van social return. Hierover vindt afstemming plaats met diverse betrokken partijen, van de aannemers tot gemeenten. Uit deze afstemming blijkt dat social return om maatwerk vraagt: er is geen model wat als *de facto* standaard bij iedere opdrachtverstrekking kan worden toegepast. In maart dit jaar is besloten tot oprichting van een denktank, waarin de verschillende belanghebbenden hun kennis en ideeën zullen inbrengen om tot werkbare voorstellen voor SROI te komen en provinciaal beleid hieromtrent kan worden gevormd. Het advies is om vanuit het Breedbandloket bij deze denktank aan te sluiten. Op basis van de resultaten van de 'SROI-Denktank' kan vervolgens worden gekeken hoe een haalbare en werkbare SROI-doelstelling kan worden opgenomen in de voorwaarden van het Breedbandfonds. De eerste bijeenkomst van de SROI-Denktank staat gepland voor half mei dit jaar.

Haalbare en werkbare doelen

Voor het inzetten van social return on investment bij het realiseren van hoogwaardig breedband in de Friese witte gebieden is het zaak om zorg te dragen voor een *werkbare, effectieve en zo duurzaam mogelijke* constructie, waarbij voor deze drie aspecten de optimale balans moet worden gevonden. Een mogelijke optie is het verbinden van een systeem van puntentoekenning aan het onderdeel SROI binnen aanbestedingsbestekken. Naast inbreng waarmee door de opdrachtnemer concreet invulling wordt gegeven aan waar het bij social return in de eerste plaats om draait, namelijk het bieden van werk(ervaring) voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, zouden als tweede keus alternatieven kunnen worden geboden waarmee in mindere mate ook punten kunnen worden verdiend. Bijvoorbeeld:

- Opdrachtnemers die in het bezit zijn van een PSO-certificaat en/of aantoonbaar handelen conform de aan toekenning van dit certificaat verbonden voorwaarden, kunnen hiermee SROI-punten verdienen.
- Opdrachtnemers die bij het realiseren van een lokaal project een x-percentagemaatschappelijk relevante adressen (basisschool, verzorgingstehuis, etc.) om niet willen aansluiten, kunnen hiermee SROI-punten verdienen.

- Opdrachtnemers die willen meewerken aan het aanbieden van stage-, leer- en/of werkervaringsplaatsen aan social return kandidaten, kunnen hiermee SROI-punten verdienen.

Deze en mogelijk andere ideeën kunnen vanuit het Breedbandloket ingebracht worden binnen de SROI-Denktank om zo haalbare en werkbare SROI-doelen te definiëren, die in de voorwaarden van het Breedbandfonds opgenomen worden en als maatwerk toegepast kunnen worden in aanbestedingsbestekken ten behoeve van de realisatie van hoogwaardig breedband.

7.3 Implementatie van social return

In Fryslân hebben de gemeenten zich verenigd in één arbeidsmarkt. Hierdoor kunnen werkopleidingstrajecten een duurzaam karakter krijgen. Een social return kandidaat uit de kaartenbak van bijvoorbeeld Heerenveen kan na een eerste project in de betreffende gemeente doorgaan in projecten in andere Friese gemeenten. Hiervoor kan mogelijk een provinciebrede pool worden geformeerd, waarin social return kandidaten worden opgeleid en van waaruit zij aan opeenvolgende projecten worden toegevoegd en de gelegenheid krijgen om gedurende een langere periode een waardevol cv op te bouwen.

Mogelijk te formeren SROI-pool

Ten aanzien van het mogelijk formeren van zo'n pool met social return kandidaten moet, als dit zou spelen, een keuze worden gemaakt om deze verantwoordelijkheid onder te brengen bij het Breedbandloket of dat deze beoogde taak bijvoorbeeld wordt ondergebracht bij een opleidingsinitiatief van de aannemerij in Noord-Nederland (GOA Infra) of een breed in de provincie opererend werkgelegenheidsproject zoals Pastiel¹⁸, een initiatief van onder andere de gemeenten Littenseradiel, Súdwest-Fryslân en De Friese Meren, Empatec en Dienst SoZaWe Noordwest Fryslân, of mogelijk bij een door de Provincie en gemeenten gezamenlijk op te richten pool met SROI-kandidaten voor grote infrastructurele projecten. Deelname van het Breedbandloket aan de SROI-Denktank zal ook ten aanzien van deze vraag een antwoord moeten opleveren.

Het uiteindelijke besluit en de daaraan verbonden invulling van social return on investment zal worden opgenomen in de voorwaarden van het Breedbandfonds, waarbij het Breedbandloket de uitvoering ervan begeleidt en bewaakt.

---

¹⁸ <http://www.pastiel.nl/>

7.4 Acties en middelen

Bij het maken van een kostenraming voor deze taak van het Breedbandloket is uitgegaan van een tweetal activiteiten:

- Definiëren van het kader voor SROI
- Begeleiden en bewaken van SROI

Op grond van een inschatting van te besteden uren aan beide activiteiten adviseren wij om voor een periode van drie jaar een bedrag van € 100.000 te reserveren, waarbij het zwaartepunt in het eerste jaar zal liggen om vervolgens sterk af te nemen in het tweede jaar en in het derde jaar de inspanning zich ten slotte kan beperken tot begeleiden en vooral bewaken.

Een uitgebreid overzicht van het jaarlijkse budget per activiteit is opgenomen in de bijlagen. Een overzicht van de kostenramingen van alle vijf taken is te vinden in hoofdstuk 9.3.

Paragr.	Omschrijving activiteit	2015	2016	2017
7.2	Definiëren kader voor SROI			
7.3	Begeleiden en bewaken van SROI			
Totaal	€ 100.000	€ 64.000	€ 30.000	€ 6.000

Voorbeelden acties en middelen				
7.2	Deelname aan SROI-Denktank en verdere afstemming met provinciaal beleid			
7.3	SROI opnemen in de voorwaarden van het Breedbandfonds en aanbestedingsbestekken			

8. Organisatie en governance

8.1 Inleiding

Bij het opzetten van de organisatie van het Breedbandloket is los van de inhoudelijke invulling ook de positionering van de organisatie ten opzichte van de Provinsje Fryslân van belang. Kan het Breedbandloket worden opgezet binnen de eigen organisatie van de Provinsje? Of is het juist beter om het Breedbandloket meer op afstand, deels of geheel, bij een andere organisatie onder te brengen? En welke organisatievorm zou er in dat geval gekozen moeten worden?

Dit hoofdstuk leidt langs de drie elementen die van belang zijn voor het geven van advies ten aanzien van de institutionele vormgeving van het Breedbandloket:

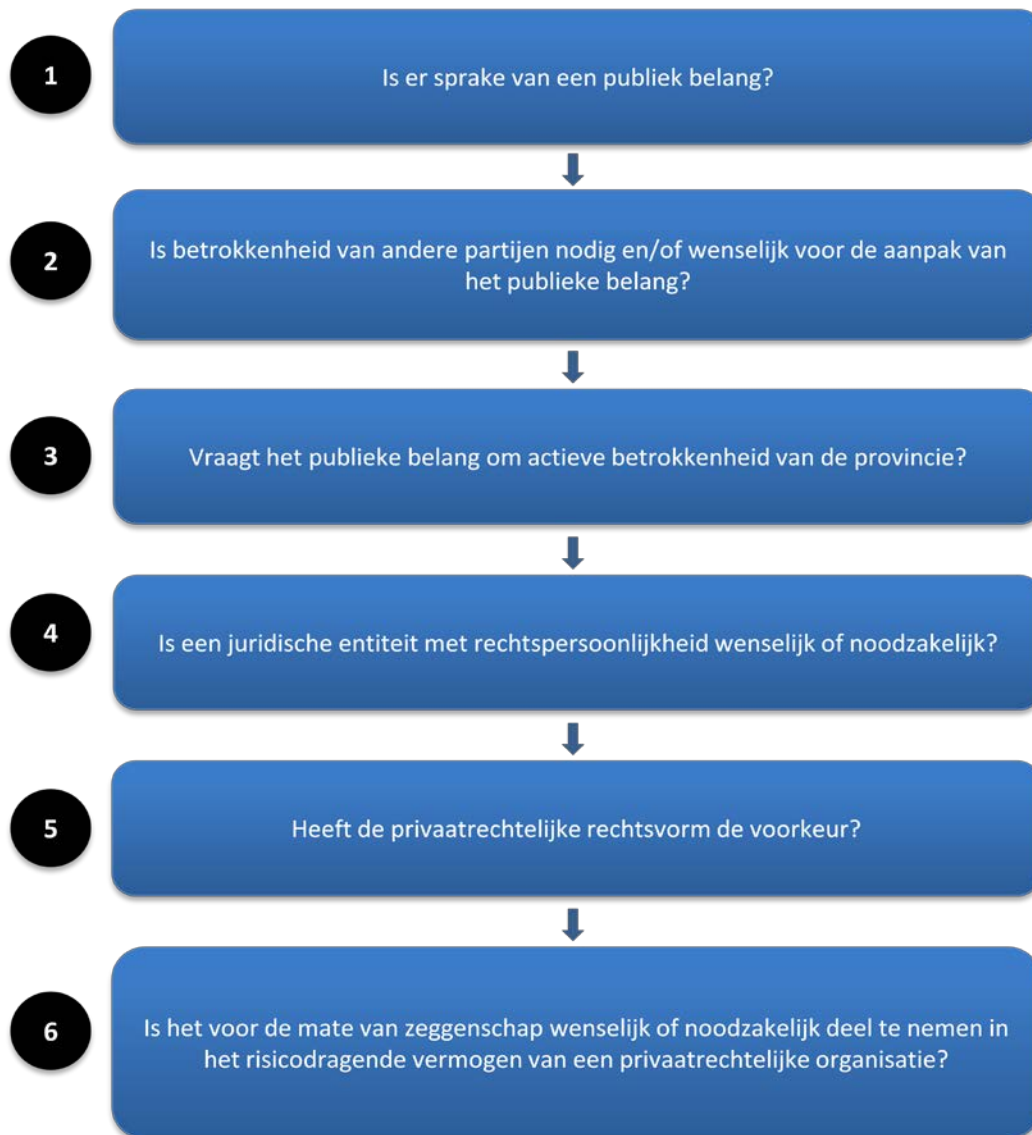
1. Afstand tot de Provincie
2. Organisatievorm
3. Governance

8.2 Afstand tot de Provincie

Als leidraad bij het doen van een aanbeveling ten aanzien van de hier te maken keuze hebben we gebruik gemaakt van het besliskader uit de Nota Samenwerkingsrelaties van de Provinsje Fryslân.¹⁹ Middels een stroomdiagram met zes stappen kan een beslissing worden genomen ten aanzien van het aangaan of behouden van een deelneming. De vragen van het besliskader worden op de volgende pagina in een verkort diagram weergegeven. Het volledige stroomdiagram is als bijlage van dit rapport opgenomen.

---

¹⁹ Nota Samenwerkingsrelaties. Sturing, beheersing en positie bestuurders in deelnemingen en andere samenwerkingsrelaties (Provinsje Fryslân, december 2013)

Bij het doorlopen van de stappen van het besliskader beantwoorden we de vragen met betrekking tot het Breedbandloket als één geheel van alle vijf taken. Daarmee voorkomen we dat de organisatie op voorhand versnipperd wordt en mogelijk inboet aan effectiviteit en efficiëntie. Waarmee overigens niet *a priori* wordt gesteld dat het bij één partij onderbrengen van het Breedbandloket de enige juiste beslissing is. Daarover volgt meer later in dit hoofdstuk. Uit de beschreven activiteiten en te ontwikkelen middelen spreekt ontegenzeggelijk het netwerkelement van de organisatie, waarin diverse belanghebbenden bijdragen aan en invulling geven aan het gezicht van het Breedbandloket. Ten aanzien van de taken kunnen echter wel nuances worden onderscheiden bij het beantwoorden van de vragen uit het besliskader. Die komen aan bod nadat het als één geheel toetsen van het Breedbandloket aan dit kader een te verkiezen richting heeft opgeleverd.

Vraag 1

Is er ten aanzien van het Breedbandloket sprake van een publiek belang?

Ja, er is sprake van een publiek belang. Met het oog op het realiseren van hoogwaardig breedband in de witte gebieden – waar sprake is van marktfalen – hebben de betrokkenen (van individuele burger tot lokale initiatiefgroep) behoefte aan een onafhankelijke bron van informatie en begeleiding bij het binnen de lokale gemeenschap mogelijk maken van de aanleg en exploitatie van een breedband-netwerk. Om zowel die *onafhankelijkheid* als ook de *duurzaamheid* van de dienstverlening van het Breedbandloket te garanderen, is het gerechtvaardigd om dit aan te merken als zijnde een publiek belang. Dit publieke belang betreft de beide hoofdtaken (I en II) van het Breedbandloket en in het verlengde daarvan ook de ondersteunende taken (III en IV).

In het geval van social return on investment (V) is het antwoord wellicht iets minder resoluut bevestigend, want in de markt zijn immers verschillende reïntegratiebureaus en –projecten actief. Een voorbeeld hiervan in het noorden is de GOA Infra Groep, een initiatief van de gezamenlijke infra-bedrijven in Noord-Nederland. Toch is naar onze mening ook vanuit deze taak het antwoord ‘Ja’ want uiteindelijk is het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt voor mensen met een uitkering een mogelijkheid die kan bijdragen aan het terugdringen van het werkloosheidscijfer in Fryslân en daarmee dient het een publiek belang. Vanuit de decentrale overheid bekeken ligt het directe belang echter niet bij de Provincie maar bij de gemeenten: zij hebben immers de kaartenbakken met werkzoekenden.

Vraag 2

Is betrokkenheid van andere partijen nodig en/of wenselijk voor de aanpak van het publieke belang?

Ja, betrokkenheid van andere partijen is nodig. Met name de eerste en tevens ‘zwaarste’ hoofdtaak vereist specifieke expertise (bijvoorbeeld bekendheid met de marktpartijen en de techniek achter hoogwaardig breedband en zijn toepassingen) en ervaring met vraagbundelingsprojecten. Ten aanzien van de tweede hoofdtaak wordt door het betrekken van andere partijen het risico vermeden dat het Breedbandloket qua publiciteit ondergesneeuwd raakt door de vele andere (communicatie)activiteiten van de Provinsje Fryslân. Voor het betrekken van externe partijen is minder aanleiding waar het strategische afstemming (Taak III) betreft. Echter, om invulling te kunnen geven aan de *onafhankelijke* regisseursrol die bij civieltechnische afstemming (Taak IV) aan de orde kwam, lijkt het betrekken van een andere partij juist weer raadzaam, aangezien de Provinsje Fryslân met andere

infrastructurele projecten mogelijk zelf uiteenlopende belangen inbrengt bij eventueel slim mee te leggen trajecten. De inbreng van specialistische kennis is ook vanuit het oogpunt van social return on investment (Taak V) een motivatie om andere partijen te betrekken.

Vraag 3

Vraagt het publieke belang om actieve betrokkenheid van de provincie?

Ja, actieve betrokkenheid van de Provinsje Fryslân bij de organisatie van het Breedbandloket is van belang. Samen met het Breedbandfonds vormt het Breedbandloket het instrumentarium van de Provinsje Fryslân om de aanleg van hoogwaardig breedband in de witte gebieden te stimuleren en te ondersteunen. Om een optimale bijdrage van het Breedbandloket aan het bereiken van de ambitie te verzekeren en om de beleidsdoelen van de Provincie te kunnen aansturen en borgen, is een actieve betrokkenheid van de Provinsje Fryslân aan te bevelen. Niet in de laatste plaats omdat er met het Breedbandloket ook een aanzienlijke hoeveelheid provinciaal geld gemoeid is. Tevens is een actieve betrokkenheid gerechtvaardigd om de koers van het Breedbandloket gedurende de looptijd in lijn te houden met mogelijk nieuwe ontwikkelingen aan de kant van de Provinsje Fryslân zelf en om te waarborgen dat de naam van de Provinsje Fryslân op een goede wijze aan het succes van het Breedbandloket verbonden blijft.

Vraag 4

Is een juridische entiteit met rechtspersoonlijkheid wenselijk of noodzakelijk?

Nee, dit is voor het Breedbandloket niet noodzakelijk. Bij het verlenen van opdrachten aan eventuele derden is het uiteraard wel reëel om een inschrijving als juridische entiteit met rechtspersoonlijkheid te vereisen. Aangezien de investering in het Breedbandloket van eenmalige aard is en geen revolvend karakter heeft, is van langlopende financiële en/of juridische risico's ten aanzien van het Breedbandloket geen sprake.

8.3 Organisatievorm

Met het ontkennend beantwoorden van vraag 4 zijn de vragen 5 en 6 van het besliskader uit de Nota Samenwerkingsrelaties verder niet van toepassing. De organisatie van het Breedbandloket vereist daarmee noch een publiekrechtelijke, noch een privaatrechtelijke rechtvorm. Van noodzaak tot deelneming in bijvoorbeeld een stichting, vereniging of zelfs een kapitaalvennootschap is dus geen sprake. Weliswaar biedt een private organisatie de mogelijkheid om slagvaardig, efficiënt en professioneel op te treden, maar er zijn ook andere organisatievormen mogelijk waarin dit kan worden gewaarborgd.

Publieke en private instrumenten

Organisatievormen die wel in beeld komen voor het Breedbandloket zijn publieke dan wel private instrumenten. Voorbeelden van *publieke instrumenten* zijn een platform, stuurgroep of adviescommissie, maar ook een intentieverklaring, covenant of lichte regeling. Bij *private instrumenten* moet gedacht worden aan bijvoorbeeld een coöperatieve vereniging, vennootschap onder firma (vof) of maatschap. Aan het gebruik van dergelijke privaatrechtelijke instrumenten is de voorwaarde verbonden dat zij goedgekeurd dienen te worden door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Daarbij moet de keuze van de Provincie voor het privaatrecht worden gemotiveerd. In het geval van het Breedbandloket is er geen noodzaak om voor een privaatrechtelijk instrument te kiezen en kunnen we kortgezegd wel stellen dat deze keuze naar alle waarschijnlijkheid meer inspanning vereist (van oprichting tot het opstellen van jaarrekening en –verslagen) dan dat het meerwaarde oplevert.

Het Breedbandloket als project

Het Breedbandloket kan worden aangemerkt als een project. Het betreft immers een in tijd en middelen begrensde activiteit met een vooraf gedefinieerde doelstelling. Dat wil zeggen: zodra nagenoeg alle witte adressen in Fryslân op hoogwaardig breedband zijn aangesloten, dan wel dat de marktpartijen gestimuleerd door de ontwikkelingen aantoonbaar en voldoende eigen initiatief ontwikkelen tot ontsluiting van de witte gebieden en/of de zelfredzaamheid van initiatieven zich zodanig heeft ontwikkeld dat begeleiding niet meer noodzakelijk is, heeft het Breedbandloket zijn werk gedaan en mag het, als zijnde succesvol afgerond, worden afgesloten. Tenzij voortschrijdend inzicht gedurende de periode van activiteit van het Breedbandloket leidt tot heroverweging van deze aanname, is een bestaansduur zonder einde op dit moment geen uitgangspunt voor de organisatie van het Breedbandloket. In aanvulling op de genoemde begrenzing in tijd en middelen en een vooraf gedefinieerde doelstelling biedt ook het multidisciplinaire karakter van het takenpakket van het

Breedbandloket een, weliswaar niet noodzakelijk maar daarom niet minder plausibel, argument om te kiezen voor een projectorganisatie waarin verschillende specialisten met elkaar samenwerken bij het bereiken van de vastgestelde doelen.

Aansturing van het project Breedbandloket

Omdat we al eerder concludeerden dat betrokkenheid van de Provinsje Fryslân wenselijk is maar een juridische entiteit met rechtspersoonlijkheid niet noodzakelijk, wordt de keuze voor een publiek instrument in de vorm van een *vaste stuurgroep* dan eigenlijk vanzelf gemaakt. Deze stuurgroep, waarin de Provinsje Fryslân zitting heeft, kan worden aangevuld met een flexibel projectteam en (tijdelijke) samenwerkingsrelaties aangaan met belanghebbende partijen.

8.4 Good governance

Aan het opzetten van het Breedbandloket als projectorganisatie met een vaste stuurgroep kan op verschillende manieren invulling worden gegeven:

- A. Onderbrengen van het project binnen de provinciale organisatie, met inbreng van eigen medewerkers.
- B. Inbesteden aan een aan de Provinsje Fryslân gelieerde organisatie.
- C. Aanbesteden van de Breedbandloket organisatie in de markt.

Om een oordeel te vormen over welke mogelijkheid de voorkeur heeft, nemen we de voorwaarden die gesteld worden aan 'good governance' als leidraad.

Risico's beheersen

Onder (good) governance verstaat de Nota Samenwerkingsrelaties: "Het waarborgen van de onderlinge samenhang van de wijze van sturen, beheersen, verantwoorden en toezicht houden van een organisatie, gericht op een efficiënte en effectieve realisatie van doelstellingen, evenals het daarover op een open wijze communiceren en verantwoorden ten behoeve van belanghebbenden." Kort gezegd komt het er op neer dat eventuele politiek/bestuurlijke, financiële en juridische risico's van de samenwerkingsrelatie zoveel mogelijk beheerst worden.

Vier elementen

De vier elementen uit de hiervoor genoemde definitie van governance vormen de basis voor de Provinsje Fryslân om een samenwerkingsverband inzake het Breedbandloket te kunnen beheren en eventuele risico's zoveel mogelijk te beheersen:

1. Sturen
2. Beheersen
3. Verantwoorden
4. Toezicht

Element 1: Sturen

De Provinsje Fryslân geeft sturing aan de samenwerkingsrelatie door afspraken te maken over de verlangde prestaties. Daarbij hebben we het uiteraard over de doelstelling om gedurende een periode van drie jaar 24 lokale initiatieven naar een succesvol eind te begeleiden. Afspraken met betrekking tot dergelijke ‘output’ van het Breedbandloket moeten helder, expliciet en gekwantificeerd zijn. Dat geldt ten aanzien van de hoofddoelen van het Breedbandloket maar ook wat betreft de benoemde activiteiten en te ontwikkelen middelen binnen de vijf taken. Ook kunnen er afspraken worden gemaakt ten aanzien van de wijze van werken, afbakening van al dan niet gedelegeerde verantwoordelijkheden, coördinatie en escalatie.

Element 2: Beheersen

Door middel van good governance zorgt de Provinsje Fryslân er voor dat de samenwerking de gewenste kant op blijft gaan. De beleidsdoelstelling van de Provinsje Fryslân en de gemaakte samenwerkingsafspraken moeten gerealiseerd worden. Het periodiek rapporteren daarover en andere vormen van informatie uitwisseling en afstemming geven uiting aan een samenstel van maatregelen en procedures, waarmee de prestaties en ontwikkelingen worden gemeten, gerapporteerd en getoetst.

Element 3+4: Verantwoorden + Toezicht

Over de ontwikkelingen van de samenwerkingsrelatie wordt periodiek gerapporteerd. Via het periodiek overleg van de stuurgroep, waarin de Provinsje Fryslân zitting neemt, kan verantwoording worden gegeven aan het college van Gedeputeerde Staten dat hiermee toezicht houdt en zich een oordeel kan vormen over effectiviteit en efficiëntie van het samenwerkingsverband. Hiermee functioneren bestuur en toezicht onafhankelijk van elkaar.

8.5 Analyse van de opties

Met als uitgangspunt een projectorganisatie met een vaste stuurgroep kunnen op basis van de elementen van good governance, aangevuld met de elementen deskundigheid en slagvaardigheid, de drie genoemde opties tot realisatie van het Breedbandloket worden beoordeeld en met elkaar worden vergeleken. Deze vergelijking is in de volgende matrix samengevat, waarbij +++ als maximale en - - - als minimale waardering geldt.

	A	B	C
	Onderbrengen binnen de provinciale organisatie	Inbesteden aan Provinsje Fryslân gelieerde organisatie	Aanbesteding van de Breedbandloket organisatie
<i>Sturen</i>	+++	++	++
<i>Beheersen</i>	++	+	+
<i>Verantwoorden</i>	+++	+	+
<i>Toezicht</i>	++	+	+++
<i>Expertise</i>	- - -	+/-	+++
<i>Slagvaardigheid</i>	--	++	+++

Om de waardering per element te verduidelijken, volgt hieronder een korte toelichting voor elk van de drie opties tot realisatie van een Breedbandloket organisatie.

Optie A: Onderbrengen binnen de provinciale organisatie

Het spreekt voor zich dat de vier elementen van good governance binnen de eigen organisatie optimaal geborgd zijn, hoewel het invoeren en aanwenden van corrigerende maatregelen ten behoeve van toezichthouden waarschijnlijk minder overtuigend zal worden opgepakt. Het mogelijk niet binnen de eigen organisatie aanwezig zijn van de benodigde specialistische kennis zou betekenen dat mensen voor een periode van drie jaar aangenomen moeten worden, wat extra kosten voor werving, selectie en inwerken van kandidaten betekent en een vertraging van de start van het Breedbandloket. Ook de kans dat het Breedbandloket ondergesneeuwd wordt door andere provinciale projecten zorgt er voor dat, wat betreft de elementen deskundigheid en slagvaardigheid, deze optie minder aantrekkelijk wordt.

Optie B: Inbesteden aan een aan de Provinsje Fryslân gelieerde organisatie

Het is inmiddels vaste jurisprudentie van het Hof van Justitie dat een aanbestedende dienst een opdracht aan een (rechtens van hem te onderscheiden) derde mag verstrekken zónder aanbesteding, mits de aanbestedende dienst op die derde toezicht kan uitoefenen als ware het een eigen dienst; en de derde het merendeel van zijn werkzaamheden verricht ten behoeve van de aanbestedende dienst of aanbestedende diensten die hem controleren. Zoals alle uitzonderingen op het aanbestedingsregime, moet ook deze uitzondering restrictief worden uitgelegd.²⁰ Los van het feit dat inbesteding afwijkt van de aanbestedingsplicht zodra de van toepassing zijnde drempelwaarde wordt overschreden, vormt met name het aspect van ‘toezicht zoals op haar eigen diensten’ een punt waardoor inbesteding geen voorkeur heeft. De Provinsje Fryslân zal namelijk doorslaggevende invloed moeten hebben op de strategische beslissingen en de belangrijkste beslissingen van de opdrachtnemer. Bovendien zijn ons op dit moment geen aan de Provincie gelieerde organisaties bekend die over de expertise en ervaring beschikken die het Breedbandloket vereist.

Optie C: Aanbesteding van de Breedbandloket organisatie

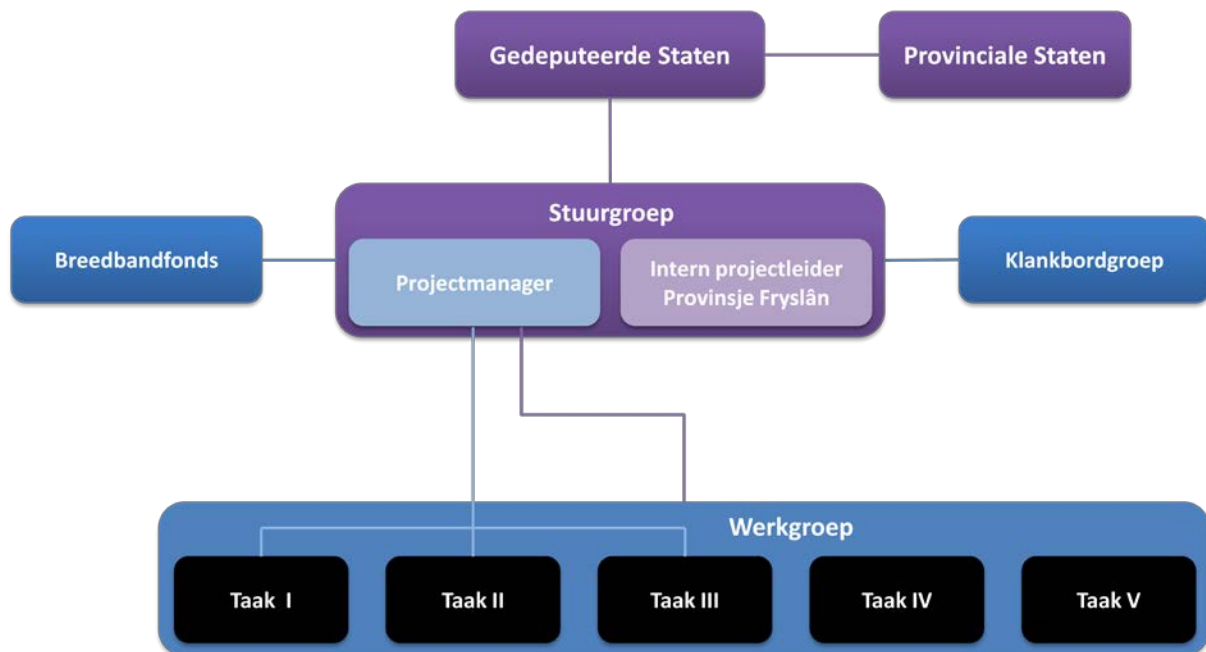
Bij aanbesteding in de markt geldt dat de afstand tussen de Provinsje Fryslân en de opdrachtnemer(s) groter is dan bij de twee andere alternatieven. Daar staat echter tegenover dat partijen in de markt geselecteerd kunnen worden op de expertise die zij inbrengen en dat zij als externe opdrachtnemer heel gericht voldoende capaciteit kunnen toewijzen om het project goed uit te voeren. Bovendien ligt slagvaardigheid in de aard van partijen in de markt. Het nadeel van aanbesteding aan derden is dat de vier elementen van good governance extra aandacht vereisen. Hier is het zaak om vooraf duidelijke afspraken te maken ten aanzien van doelen, prestatie indicatoren, verslaglegging en rapportage. De lijnen voor afstemming, toezicht en (bij)sturen worden langer met elke laag die er tussen of bij komt. Om die reden is een voorkeur voor aanbesteding van het Breedbandloket als geheel te rechtvaardigen, waarbij het inschrijvende partijen vrij staat om voor deelfuncties samenwerkingsverbanden aan te gaan met andere partijen.

---

²⁰ Bron: Kennisportal Europese aanbesteding
(http://www.europeseaanbestedingen.eu/europeseaanbestedingen/europese_aanbesteding/inbesteding)

8.6 Advies inzake organisatievorm en governancestructuur

Samenvattend luidt het advies om de organisatie van het Breedbandloket vorm te geven als een driejarig project wat *gestuurd* en *beheerst* wordt door een vaste stuurgroep, waarin een projectleider vanuit de Provinsje Fryslân zitting neemt en een projectmanager (zie 8.7) die eindverantwoordelijk is voor de aansturing van de beide hoofdtaken I en II en de ondersteunende taak III. Als voorzitter van een werkgroep waarin de taken I tot en met V vertegenwoordigd zijn, is de projectmanager de vertegenwoordiger van de projectorganisatie in de stuurgroep van het Breedbandloket. In deze Publiek-Private Samenwerking (PPS) legt de stuurgroep *verantwoording* af aan het college van Gedeputeerde Staten, dat hiermee *toezicht* houdt op de prestaties en ontwikkelingen van het Breedbandloket en op zijn beurt *verantwoording* kan afleggen aan Provinciale Staten. Hieronder wordt de organisatie van het Breedbandloket schematisch weergegeven:

Rapportage en evaluatie

Overleg en afstemming vinden plaats over de lijnen, waarbij langs de paarse lijn invulling wordt gegeven aan de elementen van good governance: sturen, beheersen, verantwoorden en toezicht. Ten aanzien van rapportage en evaluatie rapporteert de stuurgroep periodiek (ieder kwartaal) aan Gedeputeerde Staten over de vorderingen, zodat de Provincie desgewenst kan bijsturen. Provinciale Staten worden eenmaal jaar uitgebreid geïnformeerd over de bereikte resultaten van het Breedbandloket en verdere relevante ontwikkelingen. Indien mogelijk bijsturen noopt tot informeren of raadplegen van Provinciale Staten, zal naar aanleiding hiervan tussentijds gerapporteerd worden.

8.7 Advies inzake opzetten organisatie

Voor het opzetten en invulling geven aan de Breedbandloket projectorganisatie is onze aanbeveling om het Breedbandloket als geheel (vijf taken en het projectmanagement) ter aanbesteding aan te bieden in de markt. De belangrijkste reden om te kiezen voor aanbesteding als geheel ligt met name in de nauwe relatie tussen de activiteiten binnen de verschillende taken. Daarbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld de input van adviseurs die lokale initiatieven begeleiden (Taak I) voor het vastleggen en delen van best practices (Taak II) of het terugkoppelen van relevante kennis afkomstig uit andere provincies (Taak III) voor verwerking en publicatie (Taak II). Daarnaast geldt dat de lijnen voor afstemming, toezicht en (bij)sturen op deze wijze niet onnodig lang of talrijk worden.

Tegelijkertijd moeten we ook onderkennen dat het Breedbandloket een breed pakket aan taken heeft, waar menig activiteit juist bijzondere kennis of vaardigheden vereist. Aanvullend op de aanbeveling tot aanbesteding in de markt van het Breedbandloket als geheel is ons voorstel om inschrijvende partijen de mogelijkheid te bieden om ten aanzien van deelfuncties samenwerkingsverbanden aan te gaan met andere partijen, waardoor optimale materiedeskundigheid en slagvaardigheid worden ingebracht en kandidaten uitgedaagd worden om met creatieve voorstellen te komen voor de in dit rapport benoemde activiteiten binnen het takenpakket van het Breedbandloket.

Om good governance van de Breedbandloket organisatie ‘onder de stuurgroep’ te borgen, is ons advies om een projectmanager te benoemen die verantwoordelijk is voor de aansturing van de Taken I, II en III en tevens de werkgroep voorzit waarin ook de Taken IV en V zijn vertegenwoordigd. De inschatting is dat hiermee gemiddeld 10 tot 12 uur werk per week gemoeid is. Uitgaand van een gangbaar uurtarief van € 135,- komt dit neer op een jaarlijkse post tussen de € 63.450 en € 76.140.²¹ Gezien de driejarige looptijd van de werkzaamheden stellen wij voor om voor deze periode een bedrag van € 200.000 te reserveren en dit evenredig over de drie jaren te verdelen.

Paragr.	Omschrijving activiteit	2015	2016	2017
8.6	Deelname aan Stuurgroep			
8.6	Coördinatie van projectorganisatie in Werkgroep			
Totaal	€ 200.000	€ 66.667	€ 66.667	€ 66.667

²¹ De bedragen zijn berekend op basis van 47 werkzame weken per jaar.

9. Meerjarenprogramma en kostenraming

9.1 Inleiding

Het Breedbandloket start niet vanaf een 0-positie. Op dit moment worden er reeds tal van activiteiten uitgevoerd die in de toekomst bij het Breedbandloket zullen worden ondergebracht. Een voorbeeld hiervan is de begeleiding van diverse start-up projecten in de provincie. Ook zijn er al de nodige middelen (deels) ontwikkeld, zoals de website Friesland.OpGlas.nl waar burgers, bedrijven en andere belanghebbenden zich vrijblijvend kunnen aanmelden.

9.2 Projectperiode

De ambitie om in een periode van vijf jaar (de eerste fase van het Breedbandfonds) het grootste deel van de witte gebieden te ontsluiten betekent dat het Breedbandloket in een relatief kort tijdsbestek flink aan de weg moet timmeren om de organisatie onder de aandacht te brengen van alle benoemde doelgroepen. Het zwaartepunt van de inspanningen – en daarmee ook de investering ten behoeve van het opbouwen van een ‘kennisbank’, het voorlichten van de verschillende stakeholders, belanghebbenden en overige te betrekken partijen – zal derhalve in het eerste deel van deze periode liggen. Om die reden is de projectperiode voor het opzetten van een goed functionerend Breedbandloket inclusief de begeleiding van 24 succesvolle initiatieven vastgesteld op drie jaar: 2015-2017.

9.3 Aandeel van de afzonderlijke taken

Binnen de kostenraming van het *Ynvestearingsplan foar superfluch ynternet yn Fryslân* waarmee Provinciale Staten hebben ingestemd was een post van bijna € 2.000.000 gereserveerd ten behoeve van het Breedbandloket. Het doorrekenen van de in dit rapport benoemde activiteiten en te ontwikkelen middelen levert in overeenstemming met het investeringsplan een totale kostenraming op van € 2.000.000. Op de volgende pagina's volgt een overzicht van de kostenramingen zoals die in de afzonderlijke hoofdstukken over de taken en de organisatie van het Breedbandloket zijn gepresenteerd, met hun onderlinge verhouding binnen de totaal geraamde kosten. In de bijlage is een verbijzondering van de kostenraming per activiteit binnen de taken opgenomen.

Aanjagen en initiëren van initiatieven (Taak I)				
Paragr.	Omschrijving activiteit	2015	2016	2017
3.3.1	Bewustmaking individuele belanghebbenden			
3.3.2	Samenwerking met beïnvloeders			
3.4.1	Vorbereiding			
3.4.2	Ondersteunen behoefte inventarisatie			
3.4.3	Technical engineering			
3.4.4	Ondersteunen vraagbundeling			
3.4.5	Financial engineering			
3.4.6	Advies organisatiemodel			
3.4.7	Begeleiden fondsaanvraag			
3.5.1	Ondersteunen voorbereiding			
3.5.2	Ondersteunen realisatie			
3.5.3	Ondersteunen opzetten exploitatie			
3.6.1	Problematiek basisscholen (reservering o.b.v. onderzoek)			
€ 1.300.000		€ 405.000	€ 584.000	€ 311.000

Vastleggen en delen van kennis (Taak II)				
Paragr.	Omschrijving activiteit	2015	2016	2017
4.3.1	Best practices			
4.3.2	Standaardisering			
4.3.3	Regelgeving en procedures			
4.4.1	Telefonische servicedesk			
4.4.2	Website			
4.4.3	Online forum			
4.4.4	Netwerk van ambassadeurs			
4.4.5	Rapportage en nieuwsvoorziening			
€ 330.000		€ 135.333	€ 106.833	€ 87.833

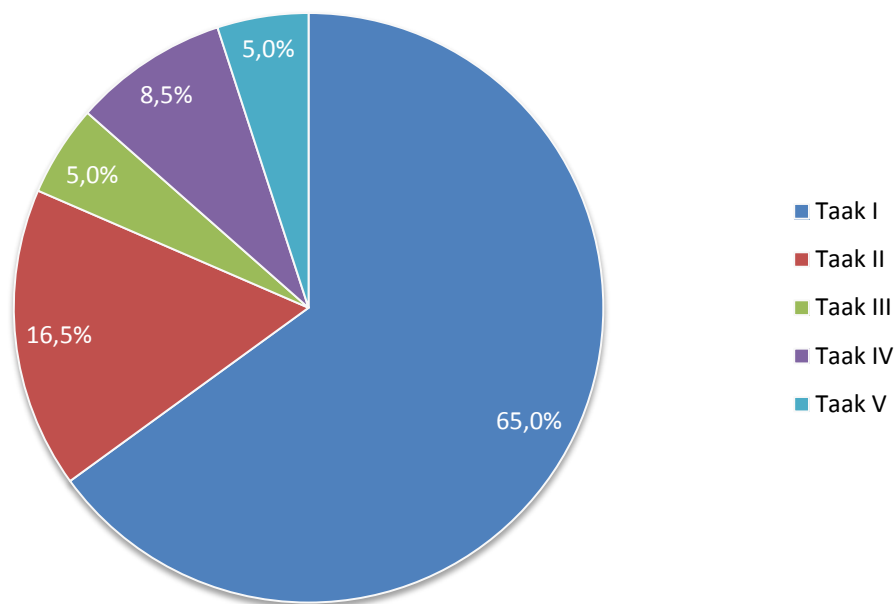
Strategische afstemming (Taak III)			
Paragr. Omschrijving activiteit	2015	2016	2017
5.3 Afstemming en terugkoppeling naar eigen takenpakket			
5.4 Afstemming en terugkoppeling naar eigen takenpakket			
€ 100.000	€ 33.333	€ 33.333	€ 33.333

Civieltechnische afstemming (Taak IV)			
Paragr. Omschrijving activiteit	2015	2016	2017
6.3.1 Proactiviteit en efficiëntie ten behoeve van aanleg			
6.3.2 Advies en bewaking met betrekking tot PoP-locaties			
6.3.3 Efficiëntie ten aanzien van toestemming, vergunningen en leges			
6.4.1 Onafhankelijke regisseursrol bij slimme meelegtrajecten			
6.4.2 Richtlijnen voor uniformiteit en kwaliteit			
€ 170.000	€ 69.667	€ 63.667	€ 36.667

Bijdrage leveren aan social return on investment (Taak V)			
Paragr. Omschrijving activiteit	2015	2016	2017
7.2 Definiëren kader voor SROI			
7.3 Begeleiden en bewaken van SROI			
€ 100.000	€ 64.000	€ 30.000	€ 6.000

Projectmanagement			
Paragr. Omschrijving activiteit	2015	2016	2017
8.6 Deelname aan Stuurgroep			
8.6 Coördinatie van projectorganisatie in Werkgroep			
€ 200.000	€ 66.667	€ 66.667	€ 66.667

De twee hoofdtaken van het Breedbandloket nemen tezamen ruim vier vijfde van het geraamde totaalbedrag van € 2.000.000 voor hun rekening. We hebben het dan over *het aanjagen en begeleiden van initiatieven* (Taak I) en *het vastleggen en delen van kennis* (Taak II). Voor wat betreft de twee belangrijke ondersteunende taken, *strategische afstemming* en *civieltechnische afstemming* (Taak III en IV), en *het leveren van een bijdrage aan social return on investment* (Taak V) is dit tezamen iets minder dan één vijfde deel van het totaal.

Aandeel per taak in de totale kostenraming voor de periode 2015-2017 plus projectmanagement:

Taak I	Aanjagen en begeleiden van initiatieven	€ 1.300.000
Taak II	Vastleggen en delen van kennis	€ 330.000
Taak III	Strategische afstemming	€ 100.000
Taak IV	Civieltechnische afstemming	€ 170.000
Taak V	Bijdrage leveren aan social return on investment	€ 100.000
		€ 2.000.000
	Projectmanagement	€ 200.000
	Totaal geraamde kosten Breedbandloket	€ 2.200.000

9.4 Zwaartepunt meerjarenprogramma

Als we de doorgerekende financiën per taak over deze driejarige periode verdelen, dan geldt met name voor de hoofdtaken I en II dat de eerste twee jaren de meeste inspanning en investering vereisen. In het kader van Taak II zullen immers snel de nodige functionaliteiten voor een goed werkende website moeten worden ontwikkeld, voorlichtings- en publiciteitsmateriaal worden gemaakt, en zal gestart worden met het opzetten van een kennisbank en het aanbieden van onder andere regelgeving en blauwdrukken. Maar ook met het opzetten van een online forum voor trekkers van initiatieven en diverse overleg- en netwerkstructuren zoals dat van de regionale Breedbandloket-ambassadeurs, om enkele voorbeelden te noemen. Met de nieuwe initiatieven die lopende het eerste jaar ontstaan, valt door de hieruit voorkomende en door het Breedbandloket te begeleiden lokale breedbandprojecten (Taak I) een piek in het tweede jaar te verwachten.

9.5 Pieken in overige taken

Ook voor de belangrijke ondersteunende taak IV (Civieltechnisch overleg) ligt naar verwachting de nadruk in de eerste twee jaren, omdat gedurende het eerste jaar van bewustmaking en voorlichting en als resultaat van publiciteit rond de eerste gehonoreerde projecten en succesvol afgeronde start-up projecten, er een toename van al dan niet proactieve aanlegwerkzaamheden te verwachten valt. Daardoor zal de afstemming met onder meer gemeenten en grondroerders tijdelijk intensiveren. Het opstellen en produceren van documenten zoals de handreiking voor gemeenten en het handboek voor grondroerders leiden tot een lichte piek in vooral het eerste jaar.

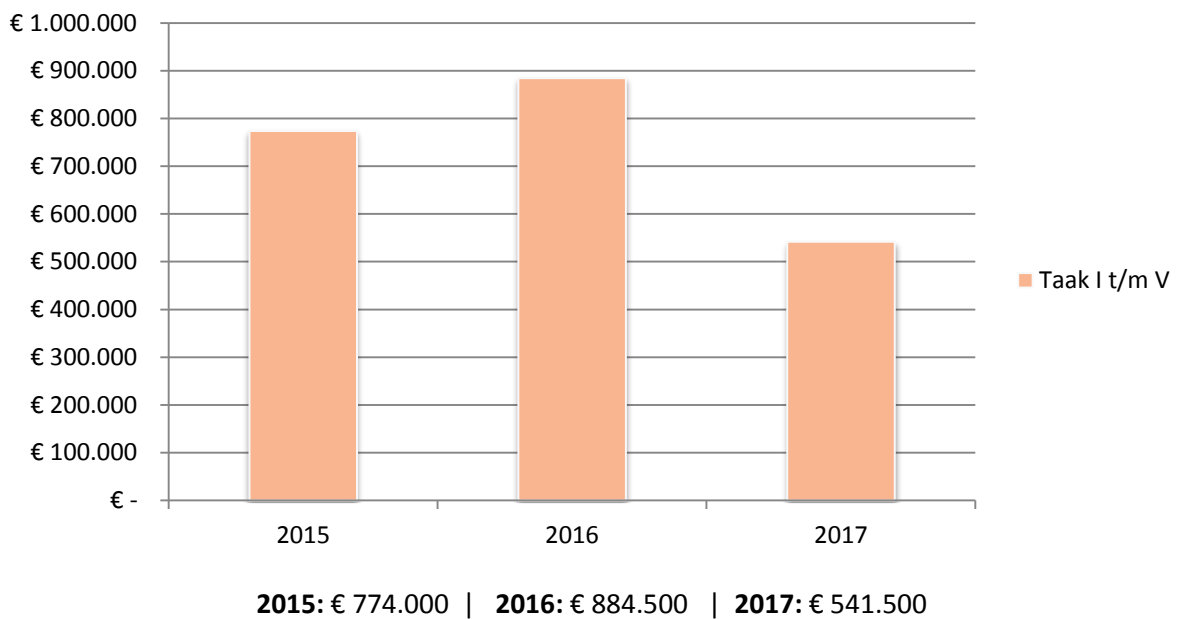
Voor de belangrijke ondersteunende Taak III (Strategische afstemming) gaan we uit van een evenredige inspannings- en dus kostenlast over de drie jaren. Het grootste deel van de activiteiten in het kader van deze taak wordt immers gevormd door reguliere afstemming tussen het Breedbandloket en de betrokken partijen en de terugkoppeling hiervan naar het eigen takenpakket. In het geval van Taak V (Bijdrage leveren aan social return on investment) moet rekening worden gehouden met een aanzienlijk grotere inspanning in het eerste jaar waarin deelname aan de 'SROI-Denktank', het definiëren van een kader voor SROI en het opzetten van begeleiding van SROI zal plaatsvinden.

9.6 Aandeel over de jaren

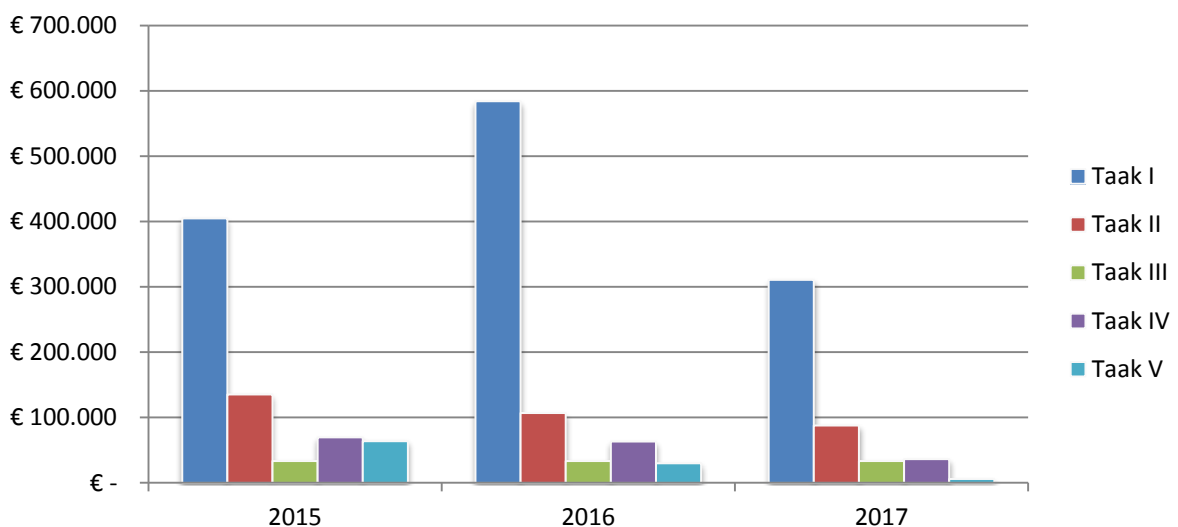
In het volgende overzicht is voor de vijf taken van het Breedbandloket aangegeven hoe het budget zich over de verschillende jaren binnen de looptijd van het project verhoudt. De berekening is gebaseerd op de verwachte personele- en overheadkosten die benodigd zijn voor de te verrichten activi-

teiten en nog te ontwikkelen middelen ten behoeve van iedere afzonderlijke taak. Daarbij is uitgegaan van een uurtarief van € 100,- voor projectwerkzaamheden en de eerder genoemde € 135,- voor projectmanagement.

Verhouding gezamenlijke kosten taak I t/m V per jaar over de periode 2015-2017:

Verhouding kostenraming per taak opgesplitst per jaar over de periode 2015-2017:

10. Besluitvorming en implementatie

10.1 Samenvatting

In dit rapport zijn de volgende aspecten van het Breedbandloket aan de orde gekomen:

- Doelstelling
- Takenpakket
- Periode van activiteit en kostenverdeling
- Organisatie
- Governance vanuit de Provinsje Fryslân

Op grond van de bevindingen opgedaan uit de geraadpleegde literatuur, start-up projecten en gesprekken met diverse belanghebbenden en deskundigen zijn de contouren van het Breedbandloket als organisatie getekend en de activiteiten nader uitgewerkt en gebudgetteerd voor de periode van 2015-2017.

10.2 Advies en aanbeveling

Ten aanzien van het opzetten van de Breedbandloket organisatie en het zorgdragen voor de uitvoering van de binnen de vijf taken benoemde activiteiten hebben de bevindingen geleid tot de volgende adviezen:

- 1) Op grond van doelstelling en verwachte doorlooptijd van het Breedbandloket luidt het advies om ten aanzien van de organisatie van het Breedbandloket te kiezen voor een *project-organisatie*. Het volgen van het door de Provinsje Fryslân gehanteerde beslis kader inzake samenwerkingsrelaties resulteert in het advies om als Provincie daarbij te kiezen voor een 'rol op afstand'.
- 2) Weging van de elementen van good governance, aangevuld met expertise en slagvaardigheid, rechtvaardigt een voorkeur voor het in de markt aanbesteden van het opzetten en uitvoeren van het Breedbandloket als geheel. Daarbij wordt inschrijvende partijen de mogelijkheid geboden om samenwerkingen aan te gaan voor de invulling van afzonderlijke taken van het Breedbandloket.
- 3) Met het aanstellen van een vaste stuurgroep, waarin de Provinsje Fryslân zitting neemt in de persoon van een interne projectleider, wordt good governance van het project Breedbandloket geborgd en wordt periodiek verantwoording afgelegd aan de vergadering van Provinciale Staten.

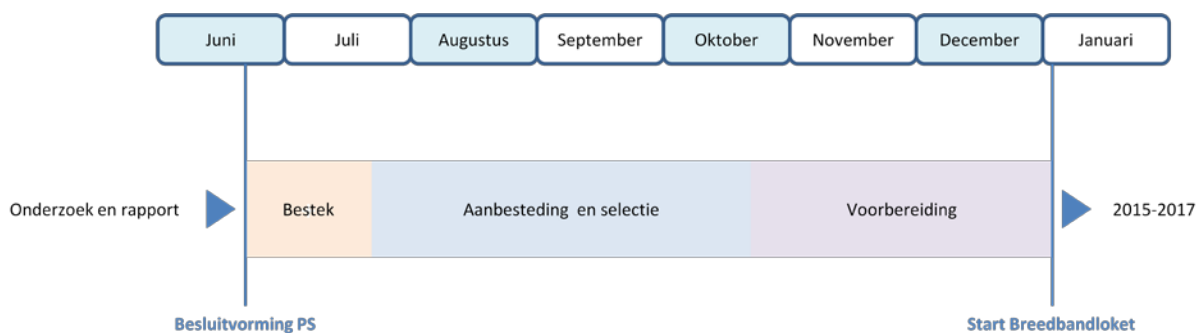
10.3 Te nemen besluiten

Teneinde het opstellen en in de markt aanbesteden van een opdracht tot het opzetten en uitvoeren van het Breedbandloket met zijn vijf taken wordt de Vergadering van Provinciale Staten verzocht om in te stemmen met het in dit rapport opgenomen advies ten aanzien van:

- 1) Het aanbesteden van de opdracht van het Breedbandloket als geheel in de markt;
- 2) De voorgestelde budgetverdeling over en de inhoudelijke invulling van de vijf taken van het Breedbandloket;
- 3) De voorgestelde organisatie- en governancestructuur van het Breedbandloket, inclusief de reservering voor projectmanagement.

10.4 Startdatum en doorlooptijd

Bij een positief besluit ten aanzien van bovenstaande door de Vergadering van Provinciale Staten op 18 juni 2014 zal aansluitend worden gestart met het opstellen van een aanbestedingsbestek, zodat de aanbesteding zo spoedig mogelijk (in de maand juli) ter inschrijving kan worden aangeboden en de selectie van de opdrachtnemer(s) in het najaar kan worden afgerond en de opdracht kan worden verstrekt. Daarbij is het streven om het Breedbandloket per 1 januari 2015 volledig operationeel te hebben.

Geraadpleegde bronnen

- Belanghebbenden hoogwaardig breedband in Fryslân. Inzichten naar aanleiding van een inventarisatieronde in de provincie (Fryslân Ring, september 2013).
- Efficiency bij aanleg van kabels en leidingen (Proactieve regie in de ondergrond, Kabel- en Leidingoverleg, september 2008).
- Eindrapport Samenwerking met gemeenten voor inzetbaarheid uitkeringsgerechtigden in MKB Infrabedrijven (TNO, mei 2012).
- Handleiding social return voor opdrachtnemers in de bouw en infra (TNO, oktober 2012).
- Hoogwaardig breedband en de basisscholen in Fryslân (Fryslân Ring, juli 2013) .
- Kennisportal Europese aanbesteding (<http://www.europeseaanbestedingen.eu>).
- Nota Samenwerkingsrelaties. Sturing, beheersing en positie bestuurders in deelnemingen en andere samenwerkingsrelaties (Provinsje Fryslân, december 2013).
- Social Return On Investment (SROI), Notitie ter bevordering van de arbeidsparticipatie in West Fryslân van werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt (Pastiel, 2013).
- Trends in Veiligheid 2013 (Capgemini Consulting, maart 2013).
- Ynvestearingsplan foar superfluch ynternet yn Fryslân (Dialogic m.m.v. anderen, september 2013).

Naast de hierboven genoemde documenten hebben gesprekken met diverse partijen en leermomenten uit andere projecten bijgedragen aan de inhoud van dit rapport, waaronder:

- De start-up projecten op verschillende plaatsen in Fryslân.
- Breedbandprojecten in de provincies Drenthe, Noord-Brabant en Noord-Holland.
- UWV, de gemeente Heerenveen, inhoudelijk betrokken beleidsmedewerkers van de Provinsje Fryslân en de vice-fractievoorzitter van de ChristenUnie over social return on investment.
- De ambtelijk vertegenwoordiger van het project van de F4- gemeenten, in het bijzonder met betrekking tot het hoofdstuk over civieltechnische afstemming.
- Directie van VolkerWessels Telecom, leermomenten van Reggefiber en E-FIBER en de operators KPN en Ziggo/UPC.
- Dialogic, als opsteller van de adviesrapporten inzake het Breedbandfonds en Meelegtrajecten.

Bijlagen

Bij hoofdstuk 1: Moties van de statenfracties

oernommen troch DS

oannommen

moasje nû.	1
paraaf	
wurklistpunt	01B

MOASJE, op grûn fan Kêst 29 Reglemint fan oarder

Steategearkomste	27 novimber 2013
Wurklistpunt	01B Ynvestearringsplan foar superfluch ynternet yn Fryslân Romte foar lokale inisjativen mei betelbere tariven

De Steaten, yn gearkomste by elkoar op woansdei 27 fan Slachtmoanne 2013,

Oerwaagjende dat

- De ferwachte trochsnee moanlikse kosten (ynklusyf BTW) foar fluch ynternet yn de wite gebieten by it 'lichte senario' neffens it ynvestearringsplan sa'n € 25 oant € 35 boppe de reguliere priis (€ 50) yn de swarte gebieten sitte;
- is it foar it slagjen fan it projekt fan grut belang is dat de netto kosten fan de brûkers yn de wite gebieten op in akseptabel nivo komme, sadat de partisipaasjegraad sa heech mooglik wurdt;
- in tal lokale/gemeentlike inisjativen fan doel is troch in kombinaasje fan ynset op swart, griis en wyt gebiet de netto kosten foar de eingebrûkers op it reguliere priisnivo fan € 50,- te krijen;
- it dêrby fan belang is dat it breedbânloket him fleksibel opsteld oangeande de lokale inisjativen (gjin 'keursliif');
- in tal lokale inisjativen (ferlykje Boekelnet) al oantoand hat dat winsten út swarte en grize gebieten te'n goede komme kinne oan de wite gebieten en tagelyk foldogge oan de EU-regels

Fersykje it Kolleezje:

- Alle romte te jaan oan lokale inisjativen fan ûnderen op (tink oan koöperaasjes) om harren businesscase rûn te krijen en sa te kommen ta akseptabele tariven foar de einferbrûkers

en gean oer ta de oarder fan de dei

Yntsjinner(s)	(fraksje / namme / hântekening) FNP, Sybren Posthumus
---------------	--

Oernommen troch DS

oan nommen

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID

In te vullen door de griffier

motie nr.	2
paraaf	
Agendapunt	01B

MOTIE, ex artikel 29 Reglement van orde

Statenvergadering	27 november 2013
Agendapunt	01B Ynvestearringsplan foar superfluch ynternet yn Fryslân

De Staten, in vergadering bijeen op 27 november 2013,

gehoord hebbende de beraadslaging;

constaterende dat

- halverwege 2014 kan worden gestart met de aanleg van snel internet in de 'witte gebieden' in Fryslân;
- dit voor extra werkgelegenheid in Fryslân zorgt;

overwegende dat

- de werkloosheid in Fryslân hoog is, met name in de bouwsector;
- veel mensen niet snel weer nieuw werk vinden, en daardoor langdurig in de 'kaartenbakken' van de gemeenten terecht komen;
- het vanuit sociaal-maatschappelijk én economisch oogpunt van groot belang is dat deze mensen zo gauw mogelijk weer aan het werk kunnen;
- de aanleg van snel internet in Fryslân hier kansen voor biedt, door middel van 'social return on investment';
- Dat bij de uitwerking van de plannen voor de aanleg van snel internet in Fryslân geen ongeoorloofde verdrukking van reguliere arbeidsplaatsen mag plaatsvinden;

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om

- bij de werkzaamheden die nodig zijn voor de aanleg van snel internet in Fryslân de werkloosheid in Fryslân tegen te gaan met behulp van 'social return on investment';
- bij het afsluiten van contracten zoveel mogelijk rekening te houden met dit doel.

en gaan over tot de orde van de dag.

Indiener(s)	CDA, Peter ten Hoeve D66, Mark de Roo PVV, Pieter Buisman
-------------	---

oernommen troch DS
ynlutsen

motie nr.	3
paraaf	
Agendapunt	01B

MOTIE, ex artikel 29 Reglement van orde

Statenvergadering	27 november 2013
Agendapunt	01B Ynvestearringsplan foar superfluch ynternet yn Fryslân

De Staten, in vergadering bijeen op 27 november 2013

gehoord hebbende de beraadslaging;

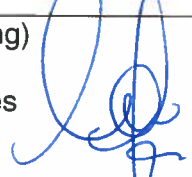
constaterende dat

- Fryslân een hoge werkloosheid kent;
- het een wens is van de Friese Staten om werkloosheid terug te dringen;
- Social Return beoogt om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen;
- Social Return verankerd ligt in het voorliggende plan;
- dit plan onvoldoende instrumenten bevat om de inzet van Social Return te monitoren;
- daardoor het zicht ontbreekt op de effecten van de inzet van Social Return.

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten

- te komen met een voorstel voor monitoring van de effecten van de inzet van Social Return.

en gaan over tot de orde van de dag.

Indiener(s)	(fractie / naam / handtekening) ChristenUnie: Wiebo de Vries
-------------	---

vervangt
motie 4

aangenomen troch DS
ynkeutsen

motie nr.	11 (ipv 4)
paraaf	
Agendapunt	01B

MOTIE, ex artikel 29 Reglement van orde

Statenvergadering	27-11-2013
Agendapunt	1B

De Staten, in vergadering bijeen op 27 november 2013

gehoord hebbende de beraadslaging;

overwegende dat

- Ieder huishouden in Fryslân de beschikking zou moeten hebben over een aansluiting op minimaal 1 Next Generation Accessnetwork (NGA).

constaterende dat

- Het mogelijk is dat ergens in één van de witte gebieden geen initiatieven van de grond komen en er dus Huishoudens verstoken blijven van een goede internet verbinding

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten

- In de loop van 2014 te komen met een rapportage over gebieden waar geen initiatieven van de grond komen en hiervoor een oplossingsvoorstel te doen.

en gaan over tot de orde van de dag

Indiener(s)	SP, J.W. van der Hoek
-------------	---------------------------

Bij hoofdstuk 3: Leaflet stakeholders belanghebbende groepen

Friesland.OpGlas: snel internet voor alle Friezen

Boeren, burgers en buitenlui... Maar ook basisscholen, bedrijven en andere belanghebbenden slaan de handen ineen voor hoogwaardig breedband in het Friese buitengebied. Want supersnel en stabiel internet is van vitaal belang voor het platteland. Of het nu thuis is of in de klas, op de zaak of in het boerenbedrijf.

In steden en grotere plaatsen is snel internet via de kabel – in Leeuwarden zelfs over glasvezel – in de regel wel verkrijgbaar. Op het platteland daarentegen ploetert menig ondernemer, school en burger nog voort over een trage en regelmatig haperende inbelverbinding. Een beter alternatief is meestal niet beschikbaar en helaas staan de providers zich niet te verdringen om hierin verandering te brengen.

Actieve rol

De Provinsje Fryslân ziet hoogwaardig (glasvezel) breedband als belangrijke factor voor het veiligstellen van de leefbaarheid en het bevorderen van de economische ontwikkeling van het platteland. Daarin wil de Provinsje een actieve rol nemen en om die reden is eind vorig jaar een investeringsvoorstel opgesteld, wat bekrachtigd is door Provinciale Staten.

Voldoende animo

Los van zaken als de uiteindelijke financiering, het te kiezen aanlegmodel en andere technische aspecten is voldoende animo in en rond een dorp of buurtschap een absolute voorwaarde

om de aanleg van glasvezel rendabel en daarmee mogelijk te maken. Voordat de schop de grond in kan, moet er dus nog wel wat gebeuren. Door de hele gemeenschap erbij te betrekken: van burger tot boer en basisschool.

Aanmelden op website

Samen met coöperatieve vereniging Fryslân Ring, die in de afgelopen jaren met succes glasvezel op bedrijventerreinen in de provincie mogelijk heeft gemaakt, wil de Provinsje Fryslân de behoefte aan beter internet in het Friese buitengebied in kaart brengen. Daarvoor is de website Friesland.OpGlas.nl in het leven geroepen. Geïnteresseerden kunnen zich hier vrijblijvend aanmelden.

Afwachten niet nodig

Friesland.OpGlas wordt gesteund door LTO Noord Fryslân, Samen Deskundiger Fryslân en stichting Doarpswurk. Op dit moment wordt door de partijen gewerkt aan een gezamenlijk plan van aanpak. Maar dat hoeft u niet af te wachten: attendeer uw relaties op Friesland.OpGlas en breng het aantal aanmeldingen nu al in een stroomversnelling!

Krachten bundelen

Het is zaak dat zoveel mogelijk burgers, ondernemers, scholen, instellingen en andere belanghebbenden zich registreren op Friesland.OpGlas. Want alleen door lokaal voldoende massa te creëren kan de volgende stap richting de aanleg van supersnel (glasvezel)internet worden gezet. Als boeren, burgers en basisscholen hun krachten bundelen, maken we het samen waar.

Op school: alle ouders bij de les

Voor menig Friese basisschool wordt het steeds moeilijker om van de huidige, digitale leermethoden gebruik te maken. Het komt zelfs voor dat de behandeling van lesstof één of twee dagen moet worden uitgesteld omdat de internetverbinding niet meewerkt. Voor leerlingen die thuis aan de slag gaan met online opdrachten is de situatie meestal niet veel beter.

Basisscholen staan midden in de lokale gemeenschap en kunnen een belangrijke rol vervullen bij het informeren en mobiliseren van met name de ouders van de leerlingen!

Dankzij de boer: lagere aansluitkosten

Ook voor ondernemers binnen en buiten het dorp staat het ontbreken van een adequate internetvoorziening het werk regelmatig in de weg. Binnen het boerenbedrijf wordt tegenwoordig dagelijks gebruik gemaakt van internet, bijvoorbeeld voor de digitale registratie van bedrijfsgerelateerde informatie zoals een melksysteem.

Als boeren hun land openstellen voor het ingraven van mantelbuizen, scheelt dit al gauw kilometers graafwerk. Daarmee profiteert de hele gemeenschap van lagere aansluitkosten!

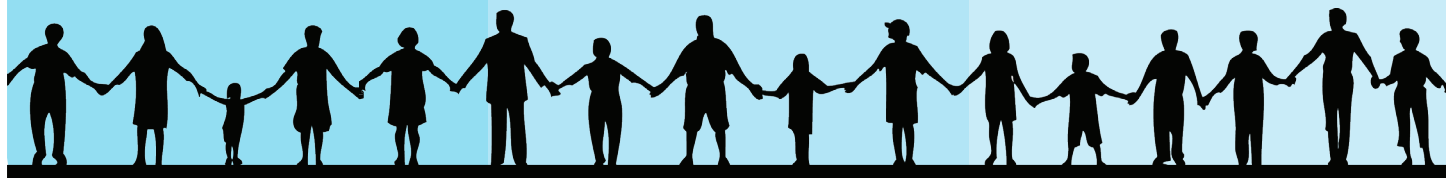
In het dorp: iedereen op één lijn

Van jong tot oud, van scholier tot ondernemer: de komst van supersnel internet heeft voordelen voor iedereen. Maar voor het zover is, moet de hele gemeenschap op één lijn zitten en het met elkaar willen realiseren. Want uiteindelijk kan iedere deelnemer het verschil maken bij het wel of niet behalen van de benodigde hoeveelheid aansluitingen.

Dorpshuizen en Plaatselijke Belangen kunnen aanjagen en verbinden. Als de boer meedoet, profiteert ook de burger. En als de burgers meedoen, wordt het mogelijk voor de basisschool!

doarp|s|wurk|

Bij hoofdstuk 7: Artikel Volkskrant en artikelen Bouwend Nederland

Aannemer belandt in werklozencarrousel en moet eigen personeel ontslaan

Door: Tjerk Gualthérie van Weezel

19-3-14 - 06:48 Aannemers worden steeds vaker door de gemeenten verplicht om met werklozen

te werken, waardoor ze hun eigen personeel moeten ontslaan. © anp.

Op de bouwplaatsen van gemeenten ontstaat een steeds grotere 'werklozencarrousel'. Wanneer aannemers een klus willen binnenhalen, moeten zij van hun opdrachtgevers vaak lokale werklozen aannemen. Het eigen personeel wordt zo verdrongen.

We zijn constant bezig 12 liter vis in een emmer van 10 liter te duwen, dat past niet.

© anp.

Daarover klagen aannemers die in opdracht van gemeenten werken. Wetenschappers en de belangenverenigingen Bouwend Nederland en Aannemersfederatie bevestigen het mechanisme. De aannemers vrezen dat de druk op hun personeelsbestand nog groter wordt als gevolg van het Sectorplan Bouw. Dat is een nationaal stimuleringsplan dat de komende jaren ruim drieduizend jongeren, ouderen en werklozen aan gesubsidieerd werk op de bouwplaats moet

helpen.

Vooraf weg- en waterbouwers of bedrijven die rioleringen aanleggen ervaren nu de problemen. Zij zijn voor bijna al hun werk afhankelijk van gemeenten. Bij aanbestedingen stellen die vaak de eis dat een deel van het werk wordt verricht door werklozen uit de kaartenbak van het eigen UWV. Het gaat om de zogenoemde social return of investment-regeling (SROI): lokale investeringen moeten ook de lokale gemeenschap baten.

Gesubsidieerd

Omdat gemeenten ingrijpend bezuinigen, hebben de meeste aannemers toch al te weinig werk om hun personeel aan de gang te houden. Maar wanneer ze ook nog eens gesubsidieerd mensen met afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk moeten helpen, zullen er alleen maar meer ontslagen vallen, vrezen ze.

'We zijn constant bezig 12 liter vis in een emmer van 10 liter te duwen, dat past niet', zegt Siem Goede van aannemerij Dekker uit Warmenhuizen, een bedrijf met 120 werknemers dat gespecialiseerd is in het bouwen van bruggen. De projecten die Dekker aanneemt, duren meestal enkele maanden. 'Die periode is ook nog eens veel te kort om een vak te leren. Het is dus voor iedereen frustrerend.'

© anp.

***Er komt geen extra weg of brug bij,
dus er blijft evenveel werk te verdelen.***

Achteraf beboet

Johan Middelkamp, directeur van De Sallandse Wegenbouw (65 medewerkers) stoort het al langer dat goede sociale aannemers niet beloond worden bij aanbestedingen. Maar dat hij nu zelfs achteraf beboet wordt wanneer hij niet tijdelijk werklozen aanneemt, stuit hem helemaal tegen de borst. 'Daardoor verliezen jongens die binnen ons bedrijf worden opgeleid hun plek aan passanten.'

En dan komt er nog het Sectorplan Bouw aan van werknemers en werkgevers in de bouw, goedgekeurd door het ministerie van Sociale Zaken. Bedoeling is met gerichte subsidies de komende jaren 2.500 extra leer-werkplekken te creëren, plus 500 plaatsen voor langdurig werklozen en 250 voor werkloze jongeren. Over een paar jaar zijn die bouwvakkers hard nodig, is de voorspelling.

Verdringend

Bouwend Nederland en het ministerie houden vol dat er door het sectorplan extra plaatsen bijkomen en dat er geen verdringing mag plaatsvinden. Maar volgens arbeidseconoom Ronald Dekker van de Universiteit Tilburg hebben de aannemers een punt. 'Er komt geen extra weg of brug bij, dus er blijft evenveel werk te verdelen. Dan werkt het wel degelijk verdringend.' De Persgroep Digital. Alle rechten voorbehouden.

CAO-UPDATE

KANTONRECHTER: OOK REISUREN SPAREN

Om 'discontinuïteit', bijvoorbeeld als gevolg van schommelingen in het werkaanbod of slechte weersomstandigheden binnen bouwbedrijven op te vangen, biedt de bouw- CAO de mogelijkheid van een spaarmodel. Medewerkers kunnen worden verplicht tot het opbouwen van tachtig opname-uren door middel van overwerk en de inleg van reisure.

Deze uren moeten dan opgenomen worden als er sprake is van discontinuïteit. Over het model op zich bestaat overeenstemming, alleen staan werkgevers op het standpunt dat de opname -uren ook - in zijn geheel - opgebouwd kunnen worden door de inzet van reisure. De vakbonden zijn echter van mening dat de tachtig opname -uren niet enkel gerealiseerd kunnen worden met reisure. Ook zijn ze van mening dat werknemers niet verplicht mogen worden om reisure in te zetten. De vakbonden hebben dit meningsverschil over de uitleg van artikel 28 bouw-CAO voorgelegd aan de kantonrechter. Die heeft op 4 december 2013 geoordeeld dat werknemers wél kunnen worden verplicht om tachtig opname uren op te bouwen. En dat die opbouw kan plaatsvinden door middel van verplicht overwerk en/of door de inleg van reisure. De verantwoordelijkheid voor de opbouw van die opname -uren ligt bij de werknemers. Zij kunnen zelf bepalen hoe ze die tachtig uur opbouwen. Wel geldt dat wanneer er in een overwerkperiode geen overwerkuren zijn gemaakt, de werknemer toch tachtig opname uur moet opbouwen door het inleggen van reisure.

De vakbonden hebben onlangs hoger beroep aangetekend. Desalniettemin adviseren wij het spaarmodel voorlopig toe te passen in lijn met de conclusies in het vonnis. <

Kijk voor actuele informatie over de CAO op:

bouwcao.nl

COLUMN JOOST FIJNEMAN MANAGER AANBESTEDINGSINSTITUUT

SOCIALE HYBRIDE

Naast werknemers die 'gewoon' van school komen kennen we ook zij -instromers. En deels zijn dat mensen met een verleden. Mensen die door de opleidingsbedrijven en samenwerkingsverbanden worden omgeturnd tot solide vakmensen. En die zo werken aan hun eigen toekomst. En aan de toekomst van Nederland. We vinden dat met zijn allen al jaren heel gewoon in de bouw.

Maar inmiddels heeft dat 'gewone' een nieuwe naam. Social Return. En het is zo'n hip onderwerp geworden waar politici graag mee te koop lopen. Mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt aan een baan helpen. Iedereen ziet daar het nut van in. Meer mensen die actief deelnemen aan de maatschappij. En tegelijkertijd minder belastinggeld naar uitkeringen. Win -win!

Maar zo eenvoudig ligt het niet. Maar even 'bedingen' dat 5 procent van de loonsom aan SR uitgegeven moet worden, kan nare gevolgen hebben. Zeker als die 5 procent per se uit 'nieuwe' kandidaten moet bestaan. Want na 20 opdrachten heb je dan je hele personeelsbestand vervangen. En daarmee geef je als opdrachtgever in feite aan hoe een aannemer zijn personeels beleid moet voeren.

Een veel logischere stap is om aannemers te belonen voor hun SR inspanningen. Als je al doet aan SR, dan moet je daar profijt van hebben. Bij alle aanbestedingen. Dat kan op verschillende manieren. Of dat dan moet met behulp van een ladder, daar ben ik nog niet uit. Voor de grotere bedrijven en opdrachtgevers kan dat zeker een oplossing zijn. Maar het laten vollopen van een stelpost met uren van personen uit de doelgroep, zie ik ook nog wel zitten. Of een hybride vorm? Bedrijven mogen het zelf bepalen. Ladder of stelpost of maatwerk. Dan wordt dat SR opeens weer heel gewoon! Dat zou toch mooi zijn? <

ROERMOND: WERKLOZE JONGEREN AAN DE SLAG IN DE BOUW

Onder de noemer WORK4ALL! is de gemeente Roermond gestart met een civieltechnisch opleidingstraject voor werkloze en werkzoekende jongeren. Het project biedt deze jongeren een kans om een vak te leren, een diploma te behalen en biedt hen daarmee perspectief op de arbeidsmarkt.

De jongeren volgen een maximaal zes maanden durend opleidingstraject. Dit bestaat uit vier dagen infra-werkzaamheden in de wijk en één dag per week naar school voor een praktijkgerichte infra-opleiding op MBO niveau.

De jongeren nemen vrijwillig deel aan het traject en ontvangen als extra stimulans een vrijwilligersvergoeding. Nadat de jongeren met succes het opleidingstraject hebben afgerond, zijn ze verzekerd van werk.

Wim Kemp, wethouder in Roermond licht het initiatief toe: "We zien enerzijds een hoge jeugdwerkloosheid en anderzijds toenemende vergrijzing in de bouwsector. Daarnaast zien we dat jongeren steeds minder kiezen voor een beroep in de bouw, infra en aanverwante sectoren. Social Return is een goed instrument om een

brug te slaan tussen de hoge jeugdwerkloosheid nu en het dreigend te kort aan vakmanschap in de nabije toekomst. Door het creëren van leer-werkplekken krijgen jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt de kans om zich in de praktijk te ontwikkelen tot vakman en wordt hun positie op de arbeidsmarkt versterkt!"

"Om dit te bereiken is samenwerking met de bouwsector van essentieel belang", vult wethouder Gerard Ijff aan. "Bovendien wil de gemeente Roermond de verantwoordelijkheid voor Social Return niet doorschuiven naar de markt. Met Work4all! willen wij als gemeente de bouwsector een handreiking doen door jongeren te enthousiasmeren, te selecteren en ze een op de praktijkgerichte (basis)opleiding infra mee te geven, voordat ze in de praktijk aan de slag gaan. Wij hopen dat marktpartijen deze handreiking oppakken en de jongeren verder opleiden tot volwaardig vakman.

WORK4ALL! zal uitsluitend additionele werkzaamheden verrichten waarvoor geen budget beschikbaar is om een reguliere partij in te schakelen. Hiermee wordt verdringing van regulier werk voorkomen. <

QR-CODES

QUICK RESPONSE

Op verschillende plekken in BouwendNL vindt u zogenaemde 'Quick Response'-codes. Zodra u met de QR-scanner van uw smartphone over de code gaat, wordt u automatisch naar een webpagina gestuurd. Hier vindt u uitgebreide informatie en bijvoorbeeld filmpjes en foto's over het betreffende onderwerp.

Voor meer uitleg:
<http://bit.ly/1oT8Rz4>

WITTE ROOK VOOR TUSSEN-CAO

Op weg naar een nieuwe, moderne collectieve arbeidsovereenkomst hebben werkgevers en vakbonden elkaar onlangs gevonden in een tussen-CAO. Concreet komt het erop neer dat de Bouw-CAO ongewijzigd wordt verlengd van 1 januari 2014 tot en met 31 december 2014. Er is geen loonsverhoging afgesproken. De sociale partners willen actief met elkaar oneerlijke concurrentie bestrijden, maar tegelijkertijd ook de vereiste modernisering van de bouw-cao voortvarend aanvangen. "Dit is een goede stap. Nu kunnen we versneld aan de slag voor een vernieuwde en moderne bouw-CAO" aldus de voorzitter van de onderhandelaars namens de werkgevers, George Raessens. "Belangrijke eerstkomende stap hierbij is het ontwikkelen van een gezamenlijk visiedocument".

www.bouwcao.nl

"Als we niet binnenkort met bouwen en aanpassen beginnen, zijn er in 2040 zeker voor ouderen te weinig ..."

Onderzoek ABN AMRO

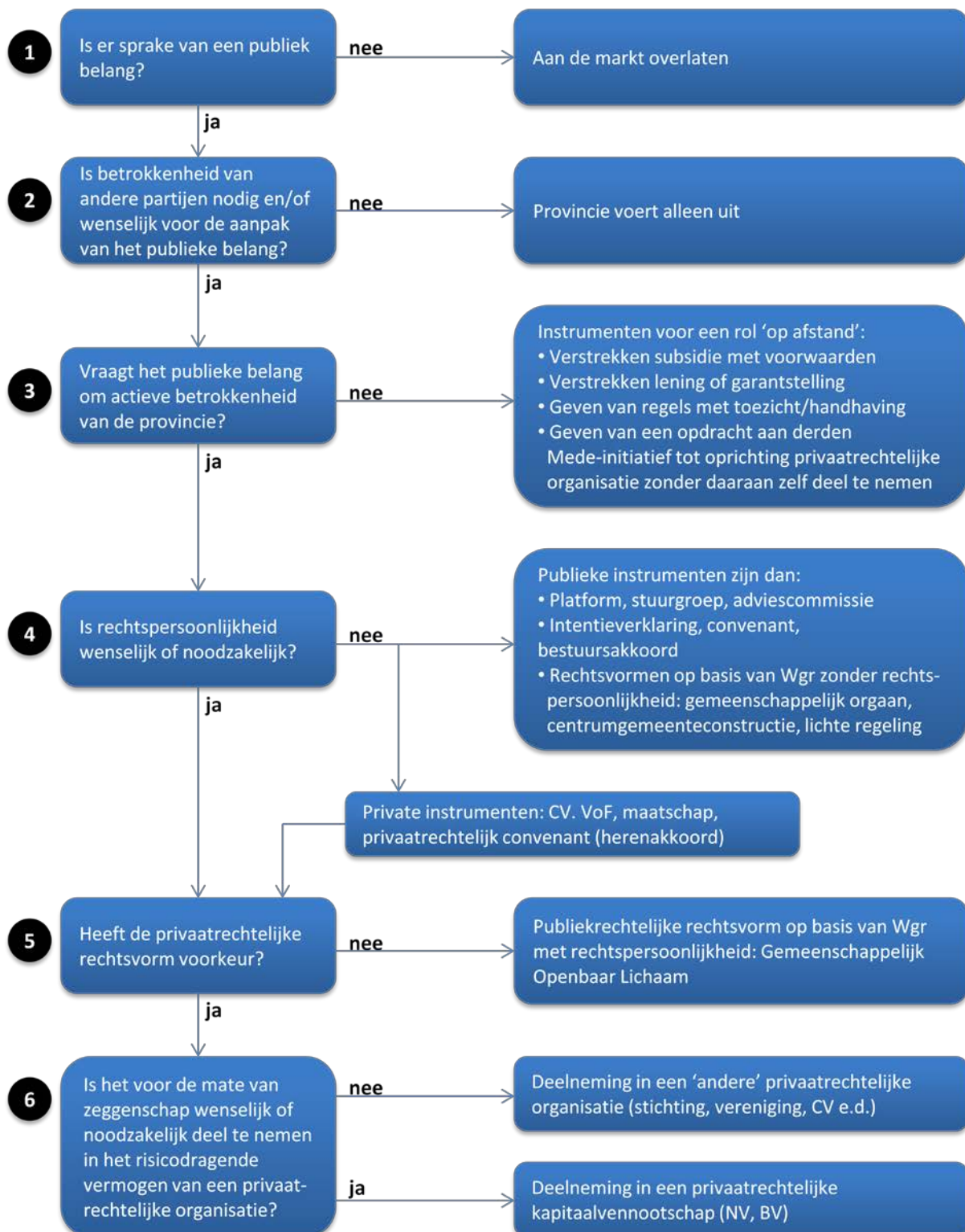
750.000 woningen

<http://bit.ly/1iRZ0fS>

Bij hoofdstuk 8: Besliskader uit de Nota Samenwerkingsrelaties

Bij hoofdstuk 9: Volledig overzicht meerjaren kostenraming

Taak	Hfst.	Verantwoordelijkheid	Paragraaf	Omschrijving activiteit	Uren	Kosten	Aandeel	Aandeel	Aandeel
					2015-2017	2015-2017	2015	2016	2017
I	3.3	Aanragen	3.3.1	Bewustmaking individuele belanghebbenden	2000	€ 250.000	€ 125.000	€ 100.000	€ 25.000
I	3.3	Aanragen	3.3.2	Samenwerking met belangrijke beïnvloeders	800	€ 80.000	€ 24.000	€ 40.000	€ 16.000
I	3.4	Begeiden lokale projecten tot en met fondsaanvraag	3.4.1	Voorbereiding	1700	€ 170.000	€ 51.000	€ 85.000	€ 34.000
I	3.4	Begeiden lokale projecten tot en met fondsaanvraag	3.4.2	Ondersteunen behoefte inventarisatie	700	€ 90.000	€ 27.000	€ 45.000	€ 18.000
I	3.4	Begeiden lokale projecten tot en met fondsaanvraag	3.4.3	Technical engineering	700	€ 70.000	€ 21.000	€ 35.000	€ 14.000
I	3.4	Begeiden lokale projecten tot en met fondsaanvraag	3.4.4	Ondersteunen vraagbundeling	820	€ 82.000	€ 24.600	€ 41.000	€ 16.400
I	3.4	Begeiden lokale projecten tot en met fondsaanvraag	3.4.5	Financial engineering	720	€ 72.000	€ 21.600	€ 36.000	€ 14.400
I	3.4	Begeiden lokale projecten tot en met fondsaanvraag	3.4.6	Advies organisatie model	480	€ 48.000	€ 14.400	€ 24.000	€ 9.600
I	3.4	Begeiden lokale projecten tot en met fondsaanvraag	3.4.7	Begeiden fondsaanvraag	480	€ 48.000	€ 14.400	€ 24.000	€ 9.600
I	3.5	Begeiden lokale projecten na gehonoreerde fondsaanvraag	3.5.1	Ondersteunen voorbereiding	2000	€ 200.000	€ 40.000	€ 80.000	€ 80.000
I	3.5	Begeiden lokale projecten na gehonoreerde fondsaanvraag	3.5.2	Ondersteunen realisatie	800	€ 80.000	€ 16.000	€ 32.000	€ 32.000
I	3.5	Begeiden lokale projecten na gehonoreerde fondsaanvraag	3.5.3	Ondersteunen exploitatie	800	€ 80.000	€ 16.000	€ 32.000	€ 32.000
I	3.6	Ondersteunen groepen belanghebbenden bij initiatieven	3.6.1	Problematiek basisscholen (reservering o.b.v. onderzoek)	300	€ 30.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
				Totaal Taak I	€ 1.300.000		€ 405.000	€ 584.000	€ 311.000
II	4.3	Vastleggen van kennis	4.3.1	Best practices	300	€ 30.000	€ 9.000	€ 15.000	€ 6.000
II	4.3	Vastleggen van kennis	4.3.2	Standaardisering	600	€ 60.000	€ 30.000	€ 18.000	€ 12.000
II	4.3	Vastleggen van kennis	4.3.3	Regelgeving en procedures	400	€ 40.000	€ 20.000	€ 12.000	€ 8.000
II	4.4	Delen van kennis	4.4.1	Telefonische servicedesk	150	€ 15.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
II	4.4	Delen van kennis	4.4.2	Website	300	€ 40.000	€ 16.000	€ 12.000	€ 12.000
II	4.4	Delen van kennis	4.4.3	Online forum	300	€ 45.000	€ 18.000	€ 13.500	€ 13.500
II	4.4	Delen van kennis	4.4.4	Netwerk van ambassadeurs	600	€ 60.000	€ 24.000	€ 18.000	€ 18.000
II	4.4	Delen van kennis	4.4.5	Rapportage en nieuwsvoorziening	400	€ 40.000	€ 13.333	€ 13.333	€ 13.333
				Totaal Taak II	€ 330.000		€ 135.333	€ 106.833	€ 87.833
III	5.3	Afstemming met Breedbandfonds	5.3	Afstemming en terugkoppeling naar eigen takenpakket	300	€ 30.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
III	5.4	Afstemming met externe stakeholders	5.4	Afstemming en terugkoppeling naar eigen takenpakket	700	€ 70.000	€ 23.333	€ 23.333	€ 23.333
				Totaal Taak III	€ 100.000		€ 33.333	€ 33.333	€ 33.333
IV	6.3	Afstemming met gemeenten	6.3.1	Proactieve en efficiënte ten behoeve van aanleg	700	€ 70.000	€ 28.000	€ 28.000	€ 14.000
IV	6.3	Afstemming met gemeenten	6.3.2	Advies en bewaking met betrekking tot Pop-locaties	250	€ 25.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 5.000
IV	6.3	Afstemming met gemeenten	6.3.3	Efficiënte ten aanzien van toestemming, vergunningen en leges	250	€ 25.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 5.000
IV	6.4	Afstemming met grondroeders	6.4.1	Onafhankelijke regisseursrol bij slimme meeletrajecten	300	€ 30.000	€ 15.000	€ 9.000	€ 6.000
IV	6.4	Afstemming met grondroeders	6.4.2	Richtlijnen voor uniformiteit en kwaliteit	200	€ 20.000	€ 6.667	€ 6.667	€ 6.667
				Totaal Taak IV	€ 170.000		€ 69.667	€ 63.667	€ 36.667
V	7.2	Kader voor social return	7.2	Definiëren kader voor SRO	200	€ 20.000	€ 8.000	€ 6.000	€ 6.000
V	7.3	Implementatie van social return	7.3	Begeiden en bewaken van SRO	800	€ 80.000	€ 56.000	€ 24.000	€ -
				Totaal Taak V	€ 100.000		€ 64.000	€ 30.000	€ 6.000
8.6	8.6	Projectmanagement	8.6	Deelname aan Stuurgroep	300	€ 40.500	€ 13.500	€ 13.500	€ 13.500
8.6	8.6	Projectmanagement	8.6	Coördinatie van projectorganisatie in Werkgroep	1181	€ 159.500	€ 53.167	€ 53.167	€ 53.167
				Projectmanagement	€ 200.000		€ 66.667	€ 66.667	€ 66.667
				Totaal 2015-2017	€ 2.200.000		€ 774.000	€ 884.500	€ 541.500

